

Årsmelding 2008

RÅDGIVNING OG DESIGN: GAZETTE AS • TRYKK: RICH ANDVORD • ILLUSTRASJON, OMSLAG, GAZETTE/GETT IMAGES

Felles postadresse til alle kontorer i Mattilsynet

Mattilsynet, (+ navn på kontor/sted)
Felles postmottak
Postboks 383
2381 Brumunddal

Mattilsynets distriktskontorer nås på tlf. 060 40

Mattilsynets hovedkontor

Besøksadresse: Ullevålsveien 76
Sentralbord: Tlf. 23 21 68 00

E-post: postmottak@mattilsynet.no

www.mattilsynet.no

Administrerende direktør har ordet

I år feirer Mattilsynet femårsjubileum. Reformen fra 2004, som resulterte i opprettelsen av Mattilsynet, har vært vellykket. Tilstanden innenfor vårt brede forvaltningsområde er god. Vi har økt tilsynsaktiviteten, fått en bedre og mer effektiv regelverksproduksjon og har høy tillit hos forbrukerne.

Mattilsynet ble opprettet 1. januar 2004 etter en sammenlåing av Statens næringsmiddeltilsyn, Statens dyrehelsetilsyn, Statens landbrukstilsyn, deler av Fiskeridirektoratet og 89 selvstendige kommunale næringsmiddeltilsyn.

I anledning jubileet presenterer vi for første gang en ekstern årsmelding. Målet er å vise Mattilsynets brede spekter av oppgaver også overfor eksterne interessenter.

Svært få kjenner til alle oppgavene Mattilsynet har i sin portefølje. Vi skal sikre forbrukerne helsemessig trygg mat og trygt drikkevann. Vi skal fremme plante-, fiske- og dyrehelse, ivareta miljøvennlig produksjon, samt fremme etisk forsvarlig hold av fisk og dyr. Mattilsynet har også oppgaver i forhold til kosmetikk og legemidler utenfor apotek, og fører tilsyn med dyrehelsepersonell.

Vi skal samtidig legge til rette for verdiskaping på våre ansvarsområder. På alle disse områdene har vi ansvar for å utarbeide forslag til, forvalte og veilede om regelverk, føre et risikobasert tilsyn, formidle informasjon og kunnskap om tilstand, og ha beredskap.

Når du blar gjennom denne årsmeldingen, skal du få et glimt av mye av det vi driver med. Blir du nysgjerrig på mer informasjon, kan du lese mer både på mattilsynet.no og matportalen.no.

Etter at Mattilsynet nå har eksistert i fem år, er det gledelig at vi kan høste frukter av sammenslåingen. Vi konstaterer at tilstanden innenfor Mattilsynets brede forvaltningsområde er god, både sammenliknet med andre land og sammenlignet med tidligere år. Selv om det alltid finnes utfordringer, er i hovedsak maten i Norge trygg og plante-, dyre- og fiskehelsen god.

En betydelig økning i tilsynsproduksjonen og mer enhetlig tilsyn overfor næringsaktørene de siste årene er noe vi er spesielt stolte av. Regelverksproduksjonen i Mattilsynet er også blitt langt mer effektiv, samtidig som brukerne har fått økt mulighet til innflytelse på regelverksutviklingsprosessen. Eierdepartementene er fornøyde med arbeidet vi gjør, og det er gledelig at forbrukerne har høy tillit til Mattilsynet.

De gode resultatene til etaten skyldes motiverte og dyktige medarbeidere som er spredt over hele landet. Mattilsynets viktigste produksjonsmiddel er de ansattes innsats og kompetanse. Vi har svært dyktige medarbeidere som på en selvstendig og faglig dyktig måte håndterer det enormt brede spekteret av oppgaver Mattilsynet har ansvar for.

Som beredskapsorganisasjon skal Mattilsynet også ha beredskap på egne ansvarsområder, samt bidra til andre fagetaters beredskap som deltaker og rådgiver. I løpet av 2008 håndterte medarbeiderne våre en rekke store hendelser som krevde ekstra innsats og stor fleksibilitet.

Slik vi ser det, står Mattilsynet etter de fem første driftsårene godt rustet til å møte de utfordringene som vil komme fremover.

Oslo, mai 2009

Joakim Lystad
Administrerende direktør

” De gode resultatene til etaten skyldes motiverte og dyktige medarbeidere som er spredt over hele landet. Mattilsynets viktigste produksjonsmiddel er de ansattes innsats og kompetanse.

Innhold

Leder	2
1 Fakta om Mattilsynet	4
2 Mattilsynet fem år	8
3 Mattilsynets mål	14
3.1 Trygg mat	14
3.2 Friske planter, fisk og dyr	18
3.3 Etisk forsvarlig hold av fisk og dyr	24
3.4 Miljøvennlig produksjon	28
3.5 God kvalitet samt redelig produksjon og omsetning	30
3.6 Verdiskaping på matområdet	34
4 Virksomheten	36
Økonomi, ressurser og tidsbruk	36
Regelverksutvikling	38
Mattilsynets internasjonale arbeid	39
Kommunikasjon og informasjon	40
Beredskap i Mattilsynet	41

Dette er Mattilsynet

Mattilsynet er eit statleg, landsdekkjande forvaltingsorgan som både produserer regelverk og fører tilsyn.

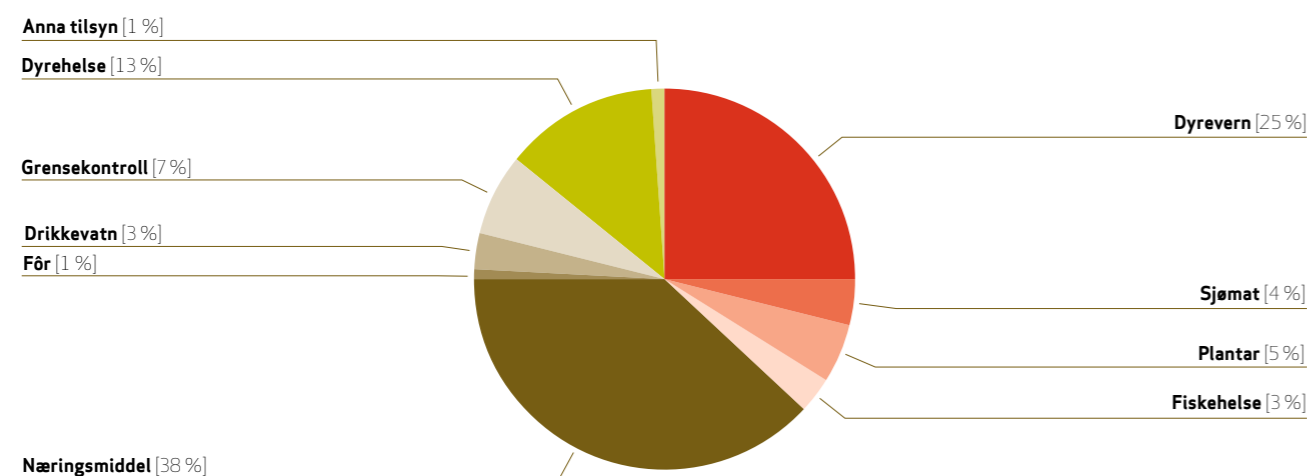
Mattilsynet er eit statleg, landsdekkjande forvaltingsorgan som både produserer regelverk og fører tilsyn. Vi arbeider for trygg produksjon og omsetning av mat, drikke, kosmetikk og kroppspfleieprodukt, og for trygg omsetning av legemiddel utanom apotek. Vi arbeider òg for god plante-, fiske- og dyrehelse, og vi fører tilsyn med veterinærar og dyrehelsepersonell, med dei som behandlar biprodukt (til dømes slakteavfall), og med alle som held dyr (privatpersonar òg).

På heile området har vi ansvar for å innhente kunnskap og analysere situasjonar, lage regelverk, rettleie verksemder og private og føre tilsyn med at reglane blir følgde. Vi forvaltar dessutan ei rekkje melde- og godkjeningsordningar for verksemder og produkt. Og ikkje minst har vi beredskap mot hendingar som alvorleg matforgifting og utbrot av dyresjukdommar.

Ved utgangen av 2008 hadde Mattilsynet til saman 1322 årsverk.

➤ Tilsyn fordelte på tilsynsområde i 2008

Mattilsynet planlegg tilsyna slik at dei skal ha størst mogleg allmennpreventiv effekt. I 2008 utførte Mattilsynet nær 68.000 tilsyn hos meir enn 184.000 verksemder og privatpersonar. I tillegg til ordinære tilsyn gjennomførte Mattilsynet nasjonale tilsynskampanjar innanfor utvalde bransjar eller fagtema for å kontrollere at regelverket blir følgd.

Tilsyn

Formålet med tilsyn er å undersøkje om ei verksemd følgjer krava som gjeld for produksjonen eller aktiviteten ho driv. Tilsyn skjer på forskjellige måtar, alt etter kva slags verksemd det er, og kva som skal kontrollerast. Mattilsynet har òg plikt til å gi generell rettleiing til verksemdene om korleis regelverket vi forvaltar, skal følgjast.

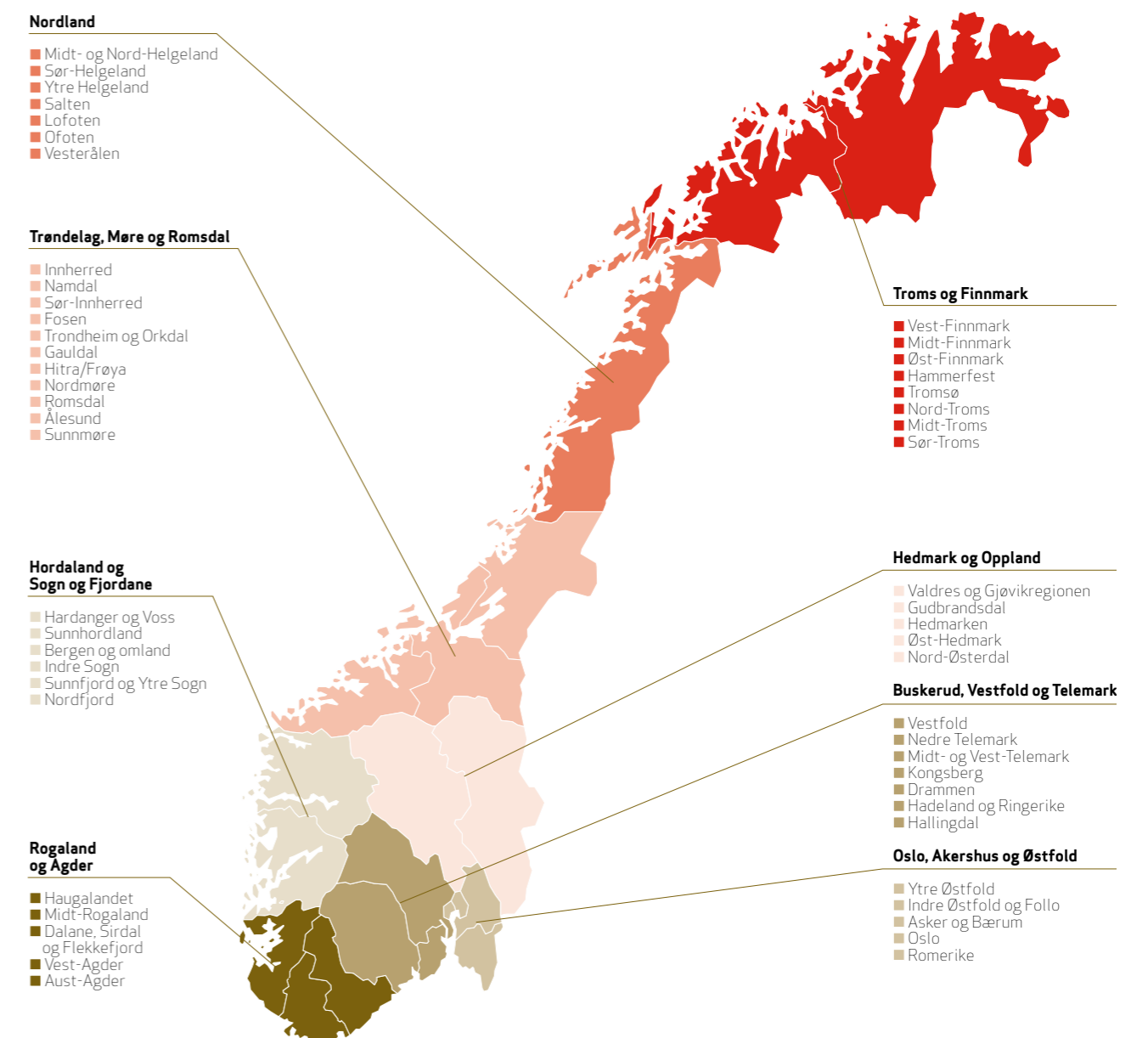
Regelverk

Mattilsynet utviklar regelverk på dei områda vi fører tilsyn med. For at regelverket skal bli formålstenleg og brukarvennleg, legg vi vekt på å innhente informasjon og innspel undervegs i prosessen. Mykje regelverk er felles for Noreg og EU. På desse områda deltek vi i internasjonale forum for å gi norske innspel undervegs i prosessen.

Mattilsynet over heile landet

Mattilsynet har tre forvaltningsledd: Eitt hovudkontor, åtte regionkontor og 54 distriktskontor. Distriktskontora utfører alt utøvande tilsyn og er derfor grunnpilaren i Mattilsynet. Med kontor over heile landet er Mattilsynet nær både forbrukarane og dei aktuelle verksemdene.

Dei fem første åra har Mattilsynet gjennomført ei rekkje justeringar av organisasjonen. Talet på distriktskontor er gått ned frå 64 til 54 for å redusere dei administrative arbeidsoppgåvene og for å styrkje dei faglege miljøa lokalt.

Viktige hendelser 2008

Januar

Aker Seafoods Melbu fikk en rekke hastevedtak av Mattilsynet i løpet av vinteren. Utover våren ble situasjonen ved virksomheten bedre og avvikene brakt i orden.

Februar

Nøkkelhullet ble anbefalt av Mattilsynet og Helsedirektoratet som sunnhetssmerke i Norge. Merket skal settes på matvarer slik at det skal bli enkelt for forbrukerne å velge sunnere matvarer.

Mars

Fiskesykdommen VHS ble i slutten av 2007 påvist hos regnbueørret i et oppdrettsanlegg i Møre og Romsdal. I mars 2008 ble det foretatt slaktning og sanering av fisken i Storfjorden. **MATTILSYNETS TilsynsSystem (MATS)** ble ytterligere utvidet og forbedret. MATS er et stort tilsynsprosjekt som ved hjelp av IKT-løsninger legger til rette for selvbetjeningsløsninger.

Dyresykdommen **fotråte** ble påvist, og kartlegging førte til påvisning i over 300 flokker i ni fylker. Prosjektet «Friske føtter» ble startet. Målet er å bekjempe sykdommen hos sau og geit.

Mai

Foto: E. Fleistad, Bioforsk

Planteskadegjøreren **minérflue** ble påvist i Akershus og i to gartnerier i Østfold. Fluen er vanskelig å bekjempe på grunn av resistens mot plantevernmidler, og angrep kan føre til store tap. Mattilsynet satte i verk tiltak og situasjonen ble brakt under kontroll.

Arbeidsgruppen for forebygging av dyretragedier i husdyrbruket ble oppnevnt. Arbeidsgruppen mottok ti rapporter om dyretragedier hvor flere dyr var døde eller utsatt for store lidelser. Arbeidet vil bli videreført i 2009.

Juni

Det ble registrert en rekke utbrudd av **infeksiøs lakseanemi (ILA)** i oppdrettsanlegg i Sør- og Midt-Troms. Sett under ett er dette det største utbruddet av ILA i Norge noensinne.

September

Norovirus på et hotell på Gardermoen. Over 100 personer ble syke i løpet av kort tid. Smitten kom sannsynligvis fra kjøkkenpersonalet. Dette var den enkeltstaken i Mattilsynet som fikk mest medieomtale i 2008.

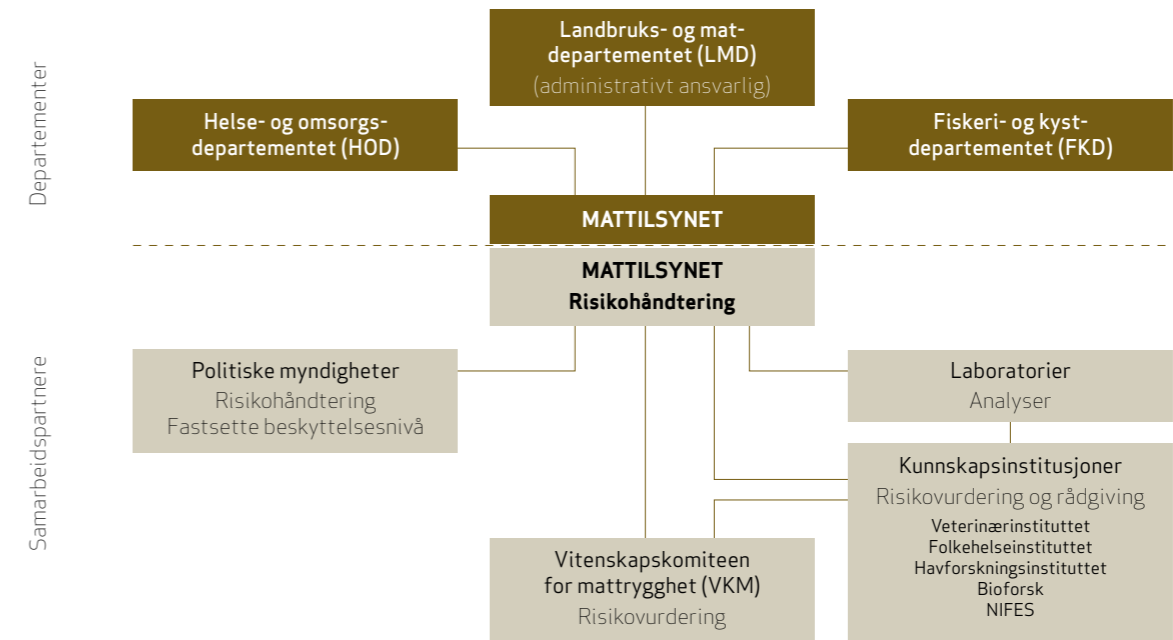
Desember

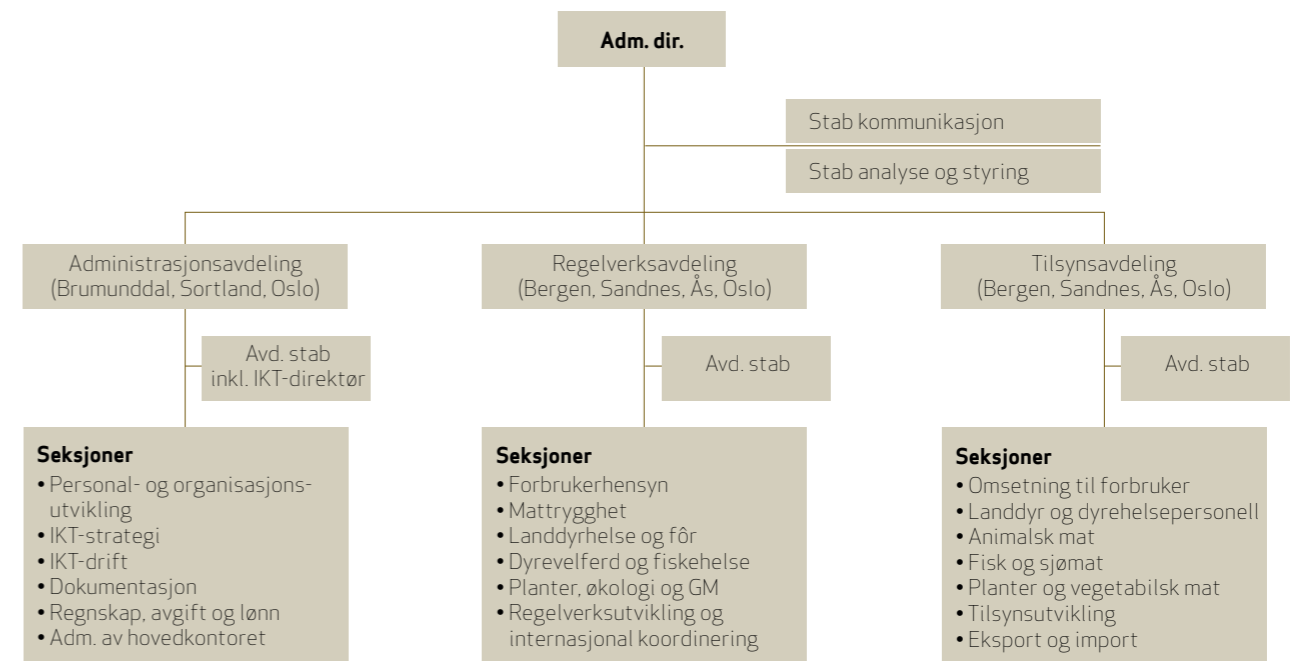
Fugleinfluenza ble påvist for første gang i en norsk fjørfebesetning. Utbruddet var lavpatogent. Besetningen ble avlivet, og det ble opprettet en risikosone med restriksjoner.

Hygienepakken ble fastsatt. Det nye regelverket gjelder for alle virksomheter som produserer mat. Det vil bli enklere og tydeligere krav til virksomhetene, samtidig som mulighetene for fleksible løsninger økes. Regelverket er ennå ikke trådt i kraft.

TILKNYTNING TIL DEPARTEMENTER OG SAMARBEIDSPARTNERE

ORGANISERING AV HOVEDKONTORET

Vellykket statlig fusjon

Lar det seg gjøre å slå sammen fire statlige etater og 89 kommunale tilsyn og i ettertid føle at man har lyktes? Et tilbakeblikk i anledning femårsjubileet for opprettelsen av Mattilsynet viser at det faktisk er mulig.

Av Joakim Lystad, administrerende direktør

Ideen om et samlet mattilsyn har rot i hendelser i Europa på 80- og 90-tallet: I 1986 ble kugalskap påvist i England. Det ble raskt klarlagt at smitten kom fra fôr, og at den sannsynligvis kunne overføres til mennesker via kjøtt fra infiserte dyr i form av den dødelige sykdommen Creutzfeld-Jacobs. I 1999 opplevde Europa en ny matskandale, denne gang i Belgia: Høye konsentrasjoner av kreftfremkallende dioksiner ble funnet i dyrefôr.

Disse hendelsene tydeliggjorde at de tradisjonelle sektorinndelte systemene for offentlig kontroll på matområdet i Europa var sårbare. I tillegg ble det etter disse hendelsene stilt spørsmålsteget ved habiliteten til matmyndighetene. Var myndighetene som hadde ansvar for landbrukssektoren også de beste til å beskytte befolkningen? EU-kommisjonen lanserte i 2000 derfor et forslag til hvordan man skulle møte disse utfordringene. De viktigste elementene var en ny matlov og en myndighetsstruktur som så alle leddene i matkjeden under ett.

Det er denne tankegangen som resulterte i at Mattilsynet så dagens lys 1. januar 2004.

Utfordrende prosess

Men selv om ideen var god, og resultatet nå er bra, har det på ingen måte vært en prosess uten utfordringer. En grunnleggende tro på at dette var en nødvendig og viktig reform – både blant beslutningstakere, medarbeidere og ledere – har vært avgjørende for det gode resultatet.

Mattilsynet ble dannet gjennom en sammenslåing av Statens næringsmiddeltilsyn, Statens dyrehelsetilsyn, Statens landbruks- og fiskeritilsyn, deler av Fiskeridirektoratet og 89 selvstendige kommunale næringsmiddeltilsyn med til sammen ca. 1.300 medarbeidere.

Etableringen skjedde i en tid da mange statlige etater ble flyttet ut av Oslo, og det ble gitt krevende føringer i forhold til geografisk plassering av regionkontorene og antall medarbeidere ved hovedkontoret i Oslo. Vi kunne ikke samle alle nasjonale oppgaver på ett sted, så vi fordelte dem på seks steder – fra Sortland i nord til Sandnes i sør.

Budsjettkutt de første årene

Det var en krevende øvelse å utnytte kunnskapen, kompetansen og systemene i de gamle etatene og samtidig bygge noe nytt som alle kunne føle eierskap til. Vi skulle hente ut det beste fra ulikheter i både størrelse, geografisk plassering og tilsynskultur. Samtidig var det en utfordring med forskjellene i arbeidsavtaler for statlig og kommunalt ansatte. I den nye etaten skulle alle inn i samme system.

Et felles navn som skulle være lett å huske, og som samtidig skulle være dekkende for en svært mangfoldig virksomhet, måtte også på plass. Og selv om det ble gitt omstillingsmidler, skulle alt dette skje med betydelige budsjettkutt i de første etableringsårene.

Den nye etaten fikk ett hovedkontor, åtte regionkontorer og 64 distriktskontorer. Innplassering av 1.300 medarbeidere i ny organisasjon skjedde uten en eneste arbeidsrettssak, og relokaliseringen av de om lag 1.000 statlige arbeidsplassene på distriktskontorene ble besluttet uten et eneste spørretimespørsmål i Stortinget. Ca. 900 kommunale arbeidsplasser ble overført til staten, og det ble ansatt ca. 150 ledere blant de tidligere medarbeiderne.

Mer enhetlig og effektiv

En av hovedårsakene til at omorganiseringen gikk såpass smertefritt, var at medarbeiderne ønsket reformen velkommen. Ideen om et felles Mattilsyn var god. Rent faglig så de ansatte at et samlet tilsyn ville gjøre arbeidet mer enhetlig og effektivt.

Samarbeidet med arbeidstakerorganisasjonene i forbindelse med omorganiseringen var svært konstruktivt. I planleggingsåret 2003 hadde ledelsen og hovedorganisasjonene ukentlige heldagsmøter. Vi oppnådde enighet i alle vesentlige spørsmål unntatt i to lokaliseringssaker hvor arbeidsgiver til slutt benyttet sin styringsrett etter drøfting. Det tette samarbeidet med tjenestemannsorganisasjonene har fortsatt siden.

I det krevende spørsmålet om antall og lokalisering av distriktskontor, ble det gjennomført regionale prosesser der regionledelsen, tjenestemannsorganisasjonene, lokale myndigheter og presse hadde god dialog.

I planleggingen av den nye etaten ble det lagt vekt på arbeidsprosesser som tok hensyn til store geografiske avstander, bl.a. god felles infrastruktur og tilrettelegging for videokon-

Hva er anderledes i Mattilsynet nå i forhold til for fem år siden?

Line K. Fredriksen

Rådgiver ved hovedkontoret, seksjon for IKT i Brumunddal
ANSATT SIDEN: 2004
FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Redaktør for IKT@visen

De første månedene gikk i høyt tempo, og oppgavene føltes ofte uoverkommelige. Man var redd for å gjøre hastverksarbeid, men samtidig redd for å ikke få ting gjort i tide. Mye nytt skulle på plass på en gang. Nå er systemer og rutiner innarbeidet, og man føler at man jobber i en stor og profesjonell organisasjon.

Lene Borgan

Seniorinspektør ved distriktskontoret for Ytre Helgeland på Sandnessjøen
ANSATT SIDEN: 1992 i Statens dyrehelsetilsyn
FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Rutinetilsyn på oppdrettsanlegg, på sjøen i fint vær og uten sjukdom på fisken

Nå har alle vi møter et forhold til, og en mening om Mattilsynet. Før fikk vi mange spørsmål om hva Mattilsynet egentlig var godt for. For fem år siden trodde vi at vi visste hva våre arbeidsoppgaver skulle være fremover. Nå ser vi at de endrer seg hele tiden. Med andre ord en dynamisk arbeidsplass.

Ivar Hellesnes

Seniorrådgiver ved regionkontoret for Trøndelag, Møre og Romsdal i Steinkjer
ANSATT SIDEN: 1978 i Næringsmiddeltilsynet
FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Nye veterinærfaglige oppgaver og problemløsning

Mattilsynet begynner å falle til ro i en god struktur og arbeidsform. Især merkes det godt at hovedkontoret har fått en annen struktur med nasjonale senter inkorporert. Kommunikasjonsarbeidet med utarbeiding av planer er en sterk forbedring, og beredskap har en framskutt plass i vårt arbeid.

feranser. I prosessen fra omorganiseringen ble vedtatt til Mattilsynet var en realitet, la vi også stor vekt på informasjon til de fremtidige medarbeiderne.

Etableringsfasen er over

Femårsjubileet vårt i år setter punktum for etableringsfasen til etaten. Vi kan med glede konstatere at tilstanden innenfor vårt brede forvaltningsområde er gjennomgående god. Selv om det alltid finnes utfordringer, er maten i Norge i hovedsak trygg – og plante- og dyrehelsen god. Mattilsynet har integrert forvaltningsområdene, og tilsynet som føres er mer enhetlig enn før omorganiseringen. Tilsynsproduksjonen har økt i forhold til tidligere, og regelverksproduksjonen i etaten er mer effektiv og åpen for samspill med næring og departement enn tidligere. Eierne våre er fornøyde med arbeidet vi gjør, og målinger viser også at medarbeiderne er tilfredse. Gledelig er

det også at forbrukerne har svært høy tillit til Mattilsynet. I en omdømmemåling høsten 2008 kom Mattilsynet best ut av alle tilsyn og departementer. Vi er stolte av at disse resultatene er oppnådd med lavere bemanning enn før omorganiseringen og et gjennomført kostnadsuttak på hele 100 millioner kroner.

I løpet av tiden som er gått siden etableringen, har det selvfølgelig vært nødvendig å gjøre endringer når vi har sett at ting ikke fungerte. Det er en viktig del av det å være en levende og fleksibel organisasjon.

Flere store hendelser innenfor vårt forvaltningsområde de siste årene har vist at opprettelsen av Mattilsynet var riktig. Mest alvorlig var E.coli-saken i 2006. Mattilsynet la sammen med Folkehelseinstituttet og andre ned en betydelig arbeidsinnsats og klarte å løse saken. Selv om mye kunne vært gjort

annerledes og mye kunne kritiseres, viser eksempler fra andre land i Europa at det ikke er noen selvfølge at slike saker oppklares.

Før etableringen av Mattilsynet ville de ulike elementene i denne saken ha blitt håndtert i tre statlige tilsyn og en rekke kommunale tilsyn. Nå løses i stedet slike hendelser på en samlet måte av engasjerte fagfolk i et felles mattilsyn. I etterkant av E.coli-saken er det også gjort et omfattende og godt arbeid for å avklare ansvarsområder og styrke beredskapen. Forvaltningen står nå bedre rustet til å løse lignende hendelser i fremtiden.

Slik vi opplever det, er vi klare til å møte de utfordringene som kommer i årene fremover.

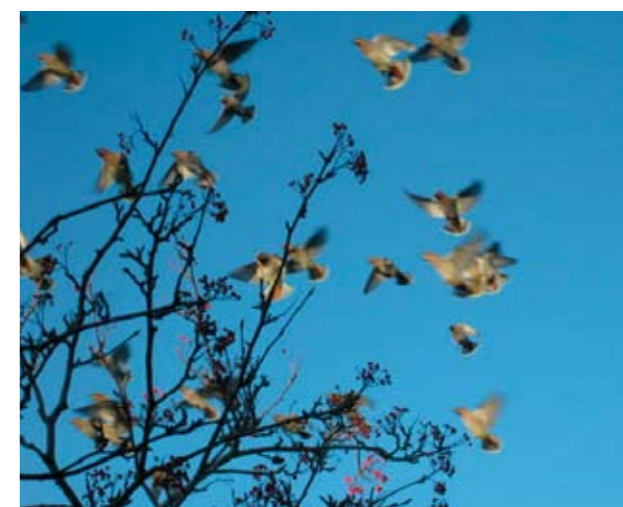

Foto: Inger Dahl Dyrseth, DK Nordmøre

Hva er anderledes i Mattilsynet nå i forhold til for fem år siden?

Karin Dingtorp

Førstekonsulent ved distriktskontoret for Indre Østfold og Follo i Askim

ANSATT SIDEN: 1978 i Næringsmiddeltilsynet
FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Internavis, superbruker ePhorte og personal

” Mattilsynet er blitt mye mer enhetlig og bedre organisert. IKT-avdelingen er blitt veldig bra. Flere rutiner er på plass, mht. dokumentbehandling og beredskap. Mattilsynet bør alltid være litt i endring i forhold til egne ansatte og våre oppdragsgivere.

Ole Christian Bjørge

Førsteinspektør ved distriktskontoret for Hardanger og Voss i Norheimsund

ANSATT SIDEN: 2001 i Næringsmiddeltilsynet
FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Drikkevann

” Arbeidsfeltene og kunnskapen er blitt bredere. Der man i de gamle etatene kunne fordype seg i ett fagfelt, har vi i Mattilsynet fått en mer variert hverdag. Det stilles også høyere krav til skriftlighet, korrekthet, planlegging, registrering og rapportering. Mattilsynet er blitt en mer profesjonell organisasjon.

Marianne Kristiansen

Seniorrådgiver ved hovedkontoret, seksjon for landdyrhelse og fôr på Sandnes

ANSATT SIDEN: 1991 i Landbruksdepartementet og ble med over i Statens dyrehelsetilsyn da det ble opprettet i 1996.

FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Jobber med utvikling av regelverk om identifikasjon og sporbarhet av levende dyr og landdyrhelse. Liker alle oppgavene like godt.

” Tydeligere ansvars- og oppgavefordeling.

Hva er anderledes i Mattilsynet nå i forhold til for fem år siden?

Ådne Iversen

Seniorinspektør ved distriktskontoret for Dalane, Sirdal og Flekkefjord i Egersund

ANSATT SIDEN: 1983 i kommunalt næringsmiddeltilsynet

FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Tilsyn med drikkevann

” Vi er blitt bedre på samhandling, og gjennom tilsynskampanjer utfører vi bedre og mer effektivt tilsyn. Flere store uønskede hendelser har gjort oss bedre på beredskap. Mange administrative støttefunksjoner er blitt bedre og mer tilrettelagt. MATS ser ut til å bli et godt og effektivt arbeidsredskap.

Ann Mari Sørløkken

Distriktssjef ved distriktskontoret for Hammerfest

ANSATT SIDEN: 2004

FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Det å være leder for de flotte medarbeiderne ved verdens nordligste distriktskontor. Når det gjelder tilsyn, så synes jeg det er vanskelig å plukke ut eksakte arbeidsoppgaver, fordi arbeidsfeltet er så stort. Men det jeg liker ved tilsyn er at en møter varierte utfordringer og treffer folk.

” Antall fleksitidstimer jeg har opparbeidet meg er redusert.

Gro Siggerud

Førstekonsulent ved distriktskontoret for Valdres og Gjøvikregionen

ANSATT SIDEN: 1994 i Næringsmiddeltilsynet

FAVORITRARBEIDSOPPGAVE: Svært varierte arbeidsoppgaver innen økonomi, personal og tilsynsarbeid. Superbruker ePhorte og MATS.

” Mattilsynet er nå en organisasjon som har funnet sin form. De forskjellige fagområdene er blitt bedre samkjørt og vi opptrer mer enhetlig. Som tillitsvalgt og verneombud vil jeg si at vi internt har hatt god fremgang i strukturering av personalarbeid og medarbeiderinnflytelse.

3

Mattilsynets mål

**Mattilsynet skal skape
trygghet og tillit
gjennom kunnskap og
handlekraft**

3.1

Trygg mat

Antallet tilfeller av matbåren smitte holder seg stabilt, og Mattilsynet mener derfor at maten i Norge er trygg sammenliknet med andre land. Drikkevannet i Norge er i hovedsak trygt. Bruk av overflatevann, et gammelt ledningsnett, og eier- og driftsstrukturen gjør imidlertid at risikoen for vannbåren smitte er større her i landet enn mange andre steder.

Med Tollvesenet mot smuglerkjøtt

Mattilsynets region Oslo, Akershus og Østfold samarbeidet i 2008 med Toll- og avgiftsdirektoratet i et prosjekt om ulovlig import av kjøtt til restauranter og dagligvareforetninger. Prosjektet førte til tett samarbeid mellom etatene på inspektornivå og flere felles aksjoner. I tillegg har tollvesenet fått flere tips som er fulgt opp. Fokus på ulovlig import av kjøtt har ført til at en del av aktørene i bransjen nå er mer forsiktige i forbindelse med kjøttsmugling.

Foto: Tollvesenet

26 630

Antall tilsyn med næringsmidler i 2008.

Høgt heng dei, og blide er dei!

Tenk deg at du går inn på ein serveringsstad. Ved inngangen heng ein rapport frå Mattilsynet. Med eit raskt blick kan du sjå eit stort smilefjes. Då veit du at staden hadde alt på stell ved siste kontroll.

Kikkar du nøyare på rapporten ved inngangen, kan du sjå resultatet frå dei siste fire tilsyna. Dermed kan du sjølv danne deg eit bilete av korleis serveringsstaden blir driven. Det handlar først og fremst om kor gode hygienerutinar dei har.

I Mattilsynets region for Trøndelag og Møre og Romsdal har det sidan juni 2007 vore gjennomført eit omfattande pilotprosjekt med smilefjes ved 400 restaurantar. Samtidig arbeider Mattilsynet med å greie ut ei nasjonal ordning med smilefjes. Konklusjonen blir lagd fram i 2009. Til sjuande og sist er det politikarane som avgjer om vi skal innføre smilefjes over heile landet.

Prøvekaninar

I Trøndelag og Møre og Romsdal blir resultatane frå inspeksjonane til Mattilsynet hengde opp ved inngangspartiet på restauranten med ein gong tilsynet er avslutta. Plakaten skal hengje synleg og gi viktig informasjon om serveringsstaden, slik at forbrukarane sjølve kan velje om dei vil ete der eller ikkje. Dei same rapportane blir òg lagde ut på søkbare sider på Internett. På Internett kan ein dessutan tipse Mattilsynet om klanderverdige forhold ved serveringsstader. Desse nettsidene er svært godt besøkte.

Seniorinspektør Bente E. Lind har leidd arbeidet med smilefjesprosjektet i Midt-Noreg. Ho fortel at det har vore spennande, lærerikt og til tider krevjande å vere prøvekaninar, men at tilsynet blir utført på same måten som tidlegare.

– Det som er annleis, er at tilsynsresultata blir oppsummerte

Bente Elisabeth Lind

STILLING: Seniorinspektør og leiar for smilefjesprosjektet

KONTORSTED: Distriktskontoret for Trondheim og Orkdal

Aktuell fordi den viktigaste oppgåva hennar er tilsyn, og ho styrer smilefjesprosjektet med stødig hand.

i ein lettleseleg rapport med eit smilefjes som blir offentleggjort både på restauranten og på nettstaden til Mattilsynet, forklarar ho.

På spørsmål om korleis smilefjesordninga er blitt motteken av næringa, svarer Bente E. Lind at både verksemdene og næringsorganisasjonane har vore svært engasjerte.

– Ein del var kritiske før vi starta, men etter oppstarten har dei fleste verksemdene som deltek vore svært positive, og dei ønskjer at Mattilsynet skal halde fram med denne tilsynsforma. Serveringsstadene uttrykkjer at dei tek eit ekstra tak når dei veit at resultatane frå tilsynet blir offentleggjorde.

Nøgde gjester

Mattilsynet har avdekt feil i færre verksemdar etter at pilotprosjektet starta, og feil og manglar som blir oppdaga, blir no retta raskare. – Vi opplever òg at vi har fått ein betre dialog og betre kontakt med leiinga i dei fleste verksemdene, seier Lind.

På ein rapport ved inngangen til restauranten i Trondheim kan du sjå resultatet frå dei siste tilsyna til Mattilsynet.

➤ Sjømatkampanje avslørte store avvik

Mattilsynets regionkontor for Trøndelag, Møre og Romsdal gjennomførte i 2008 en omfattende kampanje på sjømatområdet. Kampanjen var rettet mot produksjon av langtidsholdbare, spiseferdige produkter, som kald- og varmrøkt laks/ørret/makrell/sild og gravet laks/ørret. Totalt ble 32 virksomheter i regionen inspisert. Det ble avdekket store avvik innen orden og renhold, bygningsmessige forhold og dokumentkrav. 31 av 32 virksomheter hadde også mangler når det gjaldt prøvetakingsrutiner for listeria.

11 529

Antall tilsyn på serveringssteder i 2008.

➤ Sjekker at kjøttet er trygt

Mattilsynet er daglig til stede i slakteriene. Kjøttkontrollen skal avgjøre om kjøttet kan brukes til folkemat. Våre veterinærer og kontrollteknikere sørger for at alle dyr blir sjekket både før og etter slaktning. De fører også tilsyn med at slakteprosessen, renhold og vedlikehold er i tråd med regelverket for dyrevern og mattrygghet, og at slakteriet har en internkontroll som ivaretar dette. I 2008 ble 2.734.558 dyr og 64.259.668 fjørfe slaktet.

651

Antall vannverk kontrollert av Mattilsynet under en nasjonal tilsynskampanje i 2008.

Mattilsynet har òg undersøkt kva publikum meiner. – Ei spørjeundersøking viser at forbrukarane set pris på informasjonen i smilefjesrapportane, og at mange bruker dei når dei skal velje serveringsstad. I ei spørjeundersøking svarte 98 prosent av forbrukarane at dei ønskjer ei ordning med offentleggjering av tilsynsresultat frå serveringsbransjen, avsluttar Bente E. Lind.

Før det er avgjort om ein skal halde fram med smilefjes, har Mattilsynet bestemt seg for å halde seg til 2006-nivå på tilsyn med serveringsstader.

I 2008 blei det gjennomført 11 529 tilsyn på serveringsstader, litt færre enn i 2006.

➤ [Les mer på mattilsynet.no/smilefjes](http://mattilsynet.no/smilefjes)

Inspektør frå Mattilsynet kontrollerer om kjøkkenet har gode hygienerutinar.

Elektronisk sporing av kjøtt

Ved hjelp av moderne teknologi skal det i fremtiden bli mulig å spore kjøtt fra gårdsbruk til butikkhylle.

Mattilsynet har siden 2006 deltatt i et eget e-sporingsprosjekt som følge av en særskilt satsning fra Landbruks- og matdepartementet (LMD). Målet er blant annet at sporingssystemet skal bidra til å oppklare matbårne utbrudd og effektivisere tilbaketrekingen av mat fra markedet.

Prosjektet har nå utviklet en modell for såkalt helkjedesporing. Modellen skal på høring hos landbruks- og kjøttbransjen i 2009. Det er næringen som vil bli de viktigste brukerne av systemet, og det er derfor viktig å finne ut om modellen som er utviklet tilfredsstillende de behovene virksomhetene har. Det er også viktig å lodde stemningen for om bransjen vil ta e-sporing i bruk. Når høringsrunden er gjennomført og sammenfattet skal e-sporingsmodellen legges ut på anbud.

Små vannverk må bli sikrere

Drikkevannet i Norge er i hovedsak trygt. Likevel er faren for å bli syk av drikkevannet sannsynligvis større her enn i andre industriland. Årsaken er blant annet utbredt bruk av overflatevann og gammelt ledningsnett. I 2008 ble tilsyn med små vannverk prioritert.

Mattilsynet har registrert cirka 3700 vannforsyningssystemer i Norge. Disse skal ha hatt minst ett tilsynsbesøk av Mattilsynet siden 2004, og feil eller mangler av betydning for å levere trygt drikkevann skal være fulgt opp.

Tilsynskampanje på 651 vannverk

I 2008 gjennomførte Mattilsynet en nasjonal tilsynskampanje på 651 vannverk, som står for vannforsyningen til sju prosent av befolkningen.

Resultatene fra kampanjen viser at de fleste vannverkene leverte trygt vann og hadde god nok leveringsikkerhet under normale forhold. Men hele 90 prosent av vannverkene fikk pålegg eller anmerkninger.

Utsetter forbrukerne for unødig risiko

May Britt Dahle, som har vært prosjektleder for drikkevannskampanjen, er ikke fornøyd med disse resultatene:

– Selv om de fleste inspiserte vannverkene leverte trygt vann, er det viktig at vannverkene følger kravene i drikkevannsforskriften. Vannverkseiere kan utsette forbrukerne for unødig helserisiko ved å ikke ha forskriftsmessig styring og kontroll over driften. Ved uforutsette hendelser vil det da være større sannsynlighet for at folk blir syke av drikkevannet, sier hun.

Resultatene fra kampanjen viser blant annet at under halvparten av vannverkene tilfredsstilte kravet til to såkalte hygieniske barrierer i vannforsyningssystemet.

– Vannverkene må etablere to hygieniske barrierer for å sikre

➤ May Britt Dahle

STILLING: Seniorrådgiver

KONTORSTED: Regionkontoret for Buskerud, Vestfold og Telemark

Aktuell fordi hun var prosjektleder for Mattilsynets tilsynskampanje på drikkevann i 2008.

at vannet ikke inneholder organismer eller stoffer som kan medføre helsefare for forbrukeren, selv om en av barrierene svikter, forteller Dahle.

Manglende internkontroll

Prøvetaking er et annet område vannverkseiere må forbedre seg på. Bare litt over halvparten av vannverkene hadde tilfredsstillende prøvetaking, som er viktig for å avdekke om de hygieniske barrierene fungerer og om drikkevannet har god kvalitet.

Alle vannverk må ha internkontroll for å sikre at de leverer drikkevann av rett kvalitet og mengde. Men det var bare 44 prosent av vannverkene som hadde tilfredsstillende internkontroll, viser resultatene.

Denne tilsynskampanjen var den første av Mattilsynets tilsynskampanjer som brukte MATS (MATTilsynets nye Tilsynsystem).

3.2

Friske planter,
fisk og dyr

➤ Norsk dyrehelse er stabilt god, og plante-helsen i Norge er svært god sammenliknet med andre land i Europa. Helsen hos fisk i Norge er forholdsvis god, men det er fremdeles betydelige tap som følge av sykdom, særlig i lakseoppdrett. Flere fiskesykdommer har hatt en negativ utvikling de siste årene.

Foto: Bionorsk Hammarås, Bionorsk

➤ Året vi fikk sneglepoliti

Landbruks- og matdepartementet (LMD) la fram handlingsplan for bekjempelse av iberiskogsneglen våren 2008. Målet var å redusere antallet iberiskogsnegler og hindre spredning av sneglen til nye områder. Mattilsynet fulgte opp handlingsplanen gjennom tilsyn med blant annet planteskoler og hagesenter, og ved importkontroll. LMD bevilget tre millioner kroner til bekjempelse av sneglene. De er blant annet brukt til å utdanne kompetansepersoner i hage- og kommuner som skal bistå lokalbefolkningen med råd – det såkalte «sneglepolitiet».

3 289

Antall tilsyn på planter i 2008.

➤ Førsteinspektør Katri Laubo ved distriktskontoret for Ytre Østfold på jakt etter søramerikansk minérflue ved et gartneri. Foto: Hans Fredrik Mørk, rådgiver ved regionkontoret for Oslo, Akershus og Østfold.

Importerte plageånder

Plantehelsen i Norge er svært god sammenliknet med andre land i Europa. Men økt varehandel gjør at faren for introduksjon av nye skadegjørere på planter øker.

Det har vært liten endring i plantehelsesituasjonen fra Mattilsynet ble opprettet i 2004 til i dag. Det er få alvorlige planteskadegjørere som er etablert innen norsk planteproduksjon, og Mattilsynet har lyktes med å isolere og begrenset videre spredning av uønskede skadegjørere.

– Men fortsatt vil det foreligge høy risiko for introduksjon av nye planteskadegjørere med import av planter og andre smitebærende emner, som for eksempel jord, tømmer og treprodukter, sier Katri Laubo, førsteinspektør ved distriktskontoret for Ytre Østfold.

Fryktet flue

Innen hagebruksproduksjonene er det veksthusproduksjonene som er mest utsatt for introduksjoner av nye planteskadegjørere med import av planter og formeringsmateriale. Nettopp det var det som skjedde da Laubo og kollegene hennes fikk hendene fulle våren 2008. Da ble planteskadegjøreren søramerikansk minérflue oppdaget på et lager i Akershus.

Personell fra alle Mattilsynets kontorer ble sendt ut for å lete etter minérflue i sine distrikter, og søramerikansk minérflue ble funnet i to gartnerier i Østfold og Vestfold.

Larven til den fryktede fluen spiser seg gjennom bladene på plantene den angriper, og gjør at de ikke kan selges. Fluen utvikler fort resistens mot plantevernmidler, og derfor er det nulltoleranse for slik minérflue i Norge.

– Gartneriet der fluen ble funnet fikk omsetningsforbud og

➤ Katri Laubo

STILLING: Førsteinspektør

KONTORSTED: Distriktskontoret for Ytre Østfold

Aktuell fordi hun driver tilsyn med plantehelse i Østfold og Follo.

pålegg om destruksjon av alle planter. Gartneriet hadde egen direkteimport fra et stort gartneri i Danmark som leverer mye småplanter til Norge. Også gartneriet i Danmark fikk omsetningsforbud på grunn av minérflue. Det var høyst sannsynlig derfra fluen hadde kommet til Norge, forklarer Laubo.

Over 100.000 potteplanter måtte destrueres. En trist jobb, men den måtte gjøres.

– Innehaveren var selvfølgelig fortvilet. Han hadde to anlegg en mils vei unna. Heldigvis ble det ikke funnet minérflue der, sier Laubo.

Tiltakene Mattilsynet gjennomførte var vellykkede. Det ble ikke avdekket spredning til flere steder, og planteskadegjøreren ansees for å være utryddet.

➤ Les mer på mattilsynet.no/smittevern

➤ Dødelighet blant fisk i oppdrett

De siste ti årene har det årlige tapet av laksefisk i matfiskproduksjon ligget forholdsvis stabilt på mellom åtte og ti prosent. For torsk er svinnprosenten vesentlig høyere; i følge enkelte undersøkelser opp mot 40 prosent. I 2007 rapporterte næringen et offisielt tap på ca. 42 millioner fisk i matfiskproduksjonen for laksefisk. Det er imidlertid utfordrende å gi en nøyaktig rapportering av tap og dødelighet i oppdrettsnæringen, blant annet fordi det benyttes ulike beregningsmodeller.

16

Antall utbrudd av infeksjøs lakseanemi (ILA) i Norge i 2008.

➤ Utvikling noen fiskesykdommer

	2004	2005	2006	2007	2008
Oppdrettsfisk (laksefisk):					
VHS	0	0	0	3	2
PD	43	415	58	98	108
ILA	16	11	3	7	16
Oppdrettsfisk (marine arter):					
Francisellose	0	2	6	11	14
Viltlevende laksefisk (vassdrag):					
Gyrodactylus salaris		2	0	0	0

* Tabellen er ikke fullstendig. Se mattilsynet.no/smittevern for mer informasjon.

Frisk som en fisk?

Mattilsynet ser utfordringer med utviklingen innen fiskehelse. Derfor ble det brukt ekstra tid og ressurser på dette i 2008. Det er særlig laksefisk som er utsatt for ulike typer sykdom.

Helsesituasjonen hos oppdrettsfisk i Norge er forholdsvis god, men næringen lider hvert år betydelige tap som følge av sykdom. Flere fiskesykdommer har dessverre hatt negativ utvikling de siste årene, og Mattilsynet hadde derfor spesiell fokus på dette problemet i 2008.

Store konsekvenser

Det ble i 2008 påvist VHS i to oppdrettsanlegg med regnbueørret i Storfjorden i Møre og Romsdal. Når det gjelder lakselus er resistens mot midlene som brukes til bekjempelse et økende problem. Samtidig har sykdommene PD og Francisella økt. I 2008 ble det i tillegg påvist 16 tilfeller av sykdommen ILA på landsbasis. Oppdretterne i Sør- og Midt-Troms har vært spesielt hardt rammet av ILA, med utbrudd hele 13 steder i løpet av 2007 og 2008.

➤ Einar T. Karlsen

STILLING: Seniorrådgiver

KONTORSTED: Distriktskontoret for Sør-Troms, Harstad

Aktuell fordi distriktskontoret han jobber ved har hatt hendene fulle med ILA-smittet laks i 2008.

Einar Tormod Karlsen, seniorrådgiver ved distriktskontoret for Sør-Troms, forteller at alle ILA-utbruddene har vært en utfordring for ham og kollegene:

– Utbrudd av ILA kan innebære store økonomiske tap for

Foto: Eksportutvalget for fisk

oppdretterne, og med dagens driftsstrategier er utbruddene svært krevende å håndtere. Sykdomsutbruddene har medført store ringvirkninger i lokalsamfunnene. Slikt blir det fort politikk av, og dette ble også noe av bakteppet for arbeidet vårt i 2008.

Håndteringen av ILA har lagt beslag på store ressurser ved distriktskontoret. Karlsen og kollegene har måttet prioritere fiskehelsen fremfor andre oppgaver. Når bekjempelsesplanen for ILA skal revideres i 2009, vil erfaringene fra Troms være viktige. Det er blant annet for første gang tatt i bruk vaksinasjon for å forsøke å kontrollere ILA-smitten.

Fiskehelsesatsning

Fordi utviklingen innen fiskehelse er bekymringsverdig, ble det i 2008 arrangert en workshop der både forvaltning, næring, kunnskapsstøtteinstitusjoner og forskningsinstitusjoner deltok. Formålet med samlingen var å få innspill om de viktigste utfordringene fra flere hold. Tilbakemeldingene danner grunnlaget for en overordnet plan for Mattilsynets fiskehelsesatsning i 2009.

Et viktig virkemiddel for å forebygge sykdom i oppdrettsnæringen er god internkontroll i akvakulturnæringen. Mattilsynet samarbeider med Fiskeridirektoratet om tilsyn med virksomhetene, og det legges stor vekt på fiskehelse og -velferd. Det er gjennomført et eget opplæringsprogram for medarbeidere i Mattilsynet for at arbeidet skal ha riktig og enhetlig fokus. Opplæringsprogrammet har utdannet regionale ressurspersoner som skal lære opp andre i regionene der de arbeider.

➤ Noen alvorlige fiskesykdommer

- **Viral hemoragisk septikemi (VHS):** Forårsakes av et virus, og rammer først og fremst regnbueørret, men er også sett hos andre fiskearter, både ville og i oppdrett.
- **Infeksjøs lakseanemi (ILA):** En alvorlig, smittsom influensaliknende virussykdom som bare rammer atlantisk laks. En del andre fiskearter kan smittes uten å vise sykdomstegn.
- **Lakselus:** Er ikke en lus, men et lite krepsdyr som gnager seg inn i huden til laksefisk. De siste årene er resistens mot midlene som brukes til bekjempelse blitt et økende problem.
- **Gyrodactylus salaris (Gyro):** Er et bittelite dyr som setter seg fast og spiser huden av laksyngel. Villaksen dør i elver med Gyro.
- **Pankreassykdom (PD):** Opptrer hos atlantisk laks og regnbueørret i oppdrett, og skyldes et virus. Utbrudd kan være langvarige og dødeligheten kan bli svært høy.
- **Francisella:** En bakterie som gir fisken kroniske betennelsesknuter i organer som milt, lever og hjerte. Dødeligheten kan bli høy.

Listen er ikke komplett.

➤ **Les mer på mattilsynet.no/smittevern**

➤ Sykdommer over landegrensener

Det er mulig å forebygge og begrense utbredelsen av alvorlige sykdommer ved å la være å innføre mat med smittestoffer og unngå at kjæledyr blir smittebærere etter utenlandsopphold. EU rettet i 2008 søkelys på dette ved å arrangere Veterinær-uken i november. I Norge ble uken markert ved at Mattilsynet og Tollvesenet hadde stand på Oslo Lufthavn og på grenseovergangen til Russland på Storskog. Der ble reisende informert om regelverket for innførsel av mat og kjæledyr til Norge fra land utenfor EU.

9 177

Antall tilsyn med dyrehelse i 2008.

➤ Nye tilfeller av A- og B- sykdom (effektindikator)

Dyreart	Sykdom	2004	2005	2006	2007	2008
A – sykdom						
Fjørfe – høns	Fugleinfluenza lavpatogen					1
B – sykdom						
Sau	Skrapesjuka	17	4	8	9	6
	Fotråte					367
Geit	Fotråte					3
Hest	Kverke	43	39	29	32	28

* Tabellen er ikke fullstendig. Se mattilsynet.no/smittevern for mer informasjon.

Friske føtter

Norsk dyrehelse har gjennom årtier unngått alvorlige smittsomme sykdommer. Men globalisering, klimaendringer og økt handel gjør at trusselbildet nå er mer alvorlig enn tidligere. I 2008 har fotråte vært en av de store utfordringene.

Her i landet har vi de siste tiårene unngått alvorlige smittsomme sykdommer. Det skyldes blant annet kompetente husdyreiere, gode veterinærtjenester og en landbrukspolitikk som har gitt næringen gode rammevilkår.

Men trusselbildet for norsk husdyrnæring er mer alvorlig i dag enn tidligere. Det skyldes blant annet globaliseringen, klimaendringer og en stadig økende internasjonal handel.

I ni fylker

Et nytt utviklingstrekk i det internasjonale sykdomsbildet er såkalte «emerging diseases», som blant annet relateres til klimaendringer. Fugleinfluenza og blåtunge er eksempler på dette. I 2008 hadde Norge det første utbruddet av lavpatogen fugleinfluenza.

Fotråte ble i løpet av 2008 en av dyresykdommene som skapte store utfordringer for Mattilsynet og landbruket. Sykdommen er en smittsom bakterieinfeksjon i huden i klauvene hos sau og geit. Den er svært smertefull og smitter ved kontakt mellom dyr.

På vårrparten ble sykdommen påvist i Norge for første gang siden 1948. Fotråte ble i løpet av året påvist i Buskerud, Telemark, Rogaland, Hedmark, Oppland, Østfold, Hordaland og Aust- og Vest-Agder. Ved årsskiftet var det til sammen 350 båndlagte besetninger i disse fylkene.

Veterinær Johan Teige ved regionkontoret i Hedmark og Oppland er en av dem som har hatt hendene fulle med fotråte:

➤ Johan Teige

STILLING: Veterinær/seniorrådgiver

KONTORSTED: Regionkontoret for Hedmark og Oppland, Brumunddal

Aktuell fordi han er sentral i arbeidet mot fotråte i Hedmark og Oppland. Har lang erfaring med dyrehelse og dyrevelferd, og har sitt spesialområde innenfor sykdomsbekjempelse og dyrevernsarbeid.

– I oktober ble det bekreftet fotråte i to småfåbesetninger i Gudbrandsdalen. Disse to besetningene var de første av i alt 19 besetninger hvor fotråte ble avdekket i Oppland. Et omfattende arbeid med å kartlegge kontaktbesetninger ble satt i gang. Besetningene ble båndlagt slik at dyrene ikke kunne ha kontakt med andre besetninger, og det ble heller ikke tillatt med salg av livdyr, forteller han.

Båndlegging innebærer også forbud mot å slippe dyr ut på fellesbeite. Men fordi dette er avgjørende for mange bønder, har Mattilsynet utarbeidet kriterier for hva som skal til for å få tillatelse til å slippe ut dyrene. Fremdeles finnes det noen sauehold som har hatt kontakt med besetninger hvor sykdommen er blitt påvist som ikke er undersøkt for smitte. Dette innebærer en risiko for videre smittespredning i beitesesongen.

Fellesprosjekt for bekjempelse

– Spesielt viktig er det at sauehold som tidligere har vært i

Framskreden fotråte. Klavhorn som løsner til høyre. Foto: Embrik Gjengedal, Mattilsynet.

kontakt med båndlagte besetninger blir undersøkt. Mattilsynets samarbeid og informasjonsarbeid rettet mot bønder og privatpraktiserende veterinærer er også viktig. Disse to gruppene må være spesielt oppmerksom på symptomer hos dyrene, forklarer Teige.

Fordi fotråten har fått så stort omfang, er det behov for en innsats langt utover de ressursene Mattilsynet normalt har til rådighet. For å styrke innsatsen i bekjempelsen av sykdommen gjennomførte næringen, Veterinærinstituttet og Mattilsynet et fellesprosjekt for videre kartlegging og bekjempelse av fotråte. Det er blitt bevilget 18 millioner kroner til prosjektarbeidet, som kalles «Frisker føtter», over Jordbruksoppgjøret.

➤ Noen alvorlige dyresykdommer

- Fugleinfluenza: En smittsom virus sykdom hos fugler som kan føre til en dødelighet på opp til 100 prosent i fjøreflokker.
- Fotråte: En smittsom bakterieinfeksjon i huden i klauvene hos sau som smitter ved kontakt mellom dyr. Sykdommen er smittsom, smertefull og kan forårsake halthet.
- Blåtunge: En alvorlig virus sykdom som angriper drøvtyggere. Sykdommen smitter ikke fra dyr til dyr, men blir overført via insektet sviknott.
- Harepest: En bakteriell infeksjonssykdom som primært ses hos viltlevende dyr. Hare og gnagere er spesielt utsatt. Harepest kan overføres fra dyr til menneske.
- Skrapesyke: En dødelig, smittsom sykdom i sentralnervesystemet hos sau og geit.
- Klassisk svinepest: En akutt, smittsom virus sykdom hos svin. Karakteristisk for sykdommen er høy feber, sterk påkjenning for almenntilstanden og høy dødelighet.
- Kverke: En akutt, smittsom sykdom som rammer dyr av hesteslekten. Bakterien gir infeksjon og betennelse i slimhinnene i de øvre luftveiene og svelget.

Listen er ikke komplett.

➤ [Les mer på mattilsynet.no/smittevern](http://Les%20mer%20p%C3%A5%20mattilsynet.no/smittevern)

3.3

Etisk forsvarlig hold
av fisk og dyr

Tap av dyr på beite er den største dyrevelferdsutfordringen i Norge. I 2008 var det en generell nedgang i andel dyr som døde under transport og oppstalling. Det er også registrert en nedgang i antall dyretragedier. Det årlige tapet av laksefisk i matfiskproduksjonen holder seg forholdsvis stabilt.

Tabellen viser tap av dyr på beite i perioden 2004 til 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Antall sau	19 556	19 596	22 021	20 557	18 804
% sau	3,13	3,13	3,63	3,71	3,32
Antall lam	73 938	78 927	86 070	75 182	71 326
% lam	7,35	7,79	8,76	8,30	7,73
Antall reinsdyr	37 760	47 444	63 844	67 115	
% reinsdyr	11	14	17	18	
Antall reinkalv	17 765	25 559	45 647	47 525 (31%)	
Antall voksne rein	19 995	21 885	18 197	19 590 (8%)	

(Tallene for reinsdyr for 2008 foreligger ikke før høsten 2009.)

Berga 1100 lam frå å døy på beite

Lammetap på beite er eit alvorlig dyreværnproblem. Kvart år døyr om lag 90.000 sauer og lam på utmarksbeite. Eit lammetapsprosjekt i regi av Mattilsynet viser at enkle og lokalt tilpassa tiltak kan redde mange lam.

Berre i Hordaland og Sogn og Fjordane døyr 20.000 lam på beite årleg. Kva kan ein gjere for å få ned dette talet og redusert lidingane for mange lam? Det var utgangspunktet for Mattilsynet i Hordaland og Sogn og Fjordane sitt prosjekt. Ein konsentrerte seg om besetningane med størst problem. Det var dei som slapp minst 30 lam og hadde over 20 prosent lammetap. 102 besetningar vart med, dei fleste frå Sogn og Fjordane.

Starta med kartlegging

– På Vestlandet er det parasitter, alveld og rovdyr som forårsakar dei største tap. Men ofte er det store forskjellar mellom besetningar i same område, fortel Arne Oftedal. Han er til dagleg distriktssjef ved Mattilsynet sitt kontor i Sunnhordland og har leia lammetapsprosjektet.

– Vi starta med ein detaljert kartlegging. Grovt sett viste den at alveld er hovudproblemet i nord, rovdyr er hovudproblemet i Indre Sogn, medan årsaka er meir samansett lenger sør. Ut frå lokalkunnskapen sette vi i verk målretta førebyggjande tiltak.

For å verte kvitt alveldproblemet er det å bytte flokk og beiteområde den einaste mogelegheita. Rovdyrtapa er store særleg i Indre Sogn. Tidleg nedsaking kan redde mange lam.

– Det er fordi jerven byrjar med opplæring av avkommet og sanking til vinterforråd på hausten, forklarar Oftedal.

I dei sørlegare delane er årsaka meir samansett, men ofte knytt til parasittangrep.

Arne Oftedal

STILLING: Distriktssjef

KONTORSTED: Distriktskontoret for Sunnhordland

Aktuell fordi han er leder for lammetapsprosjektet. Veterinær som i tillegg til å være leder, også er aktiv og engasjert i dyrehelse spørsmål.

Tapet gjekk ned

– Mange behandlar allereie mot parasitter, men i prosjektet fann vi at mangelfull behandling og bruk av feil medisin er vanlig. Difor er det mykje å hente på betre parasittbehandling. Auka tilsyn med dyr på beite er også eit tiltak mot parasittar. Slik kan ein tidlegare avdekke sjukdom og anten behandle og redde dyra, eller ein kan avlive og korta ned lidingane. At dei målretta tiltaka verkar, fekk ein bevist i prosjektet.

Tapet i besetningane gjekk ned frå 27 til 11 prosent. Sagt på ein annan måte vart 1100 lam berga i dei to beitesesongane. Prosjektet er avslutta, men erfaringane og kunnskapen vert vidareført i tilsynsarbeidet.

– Målet er å få tapstala og lidingane ytterlegare ned, avsluttar Oftedal.

I Indre Sogn i Sogn og Fjordane blei 1100 lam berga frå å døy på grunn av eit lammetapsprosjekt i regi av Mattilsynet.

➤ Liggeplass for Dagros

Mattilsynets region Hedmark og Oppland gjennomførte i 2008 en tilsynskampanje på liggeplass for storfe. Resultatet fra kampanjen viste at det i nye fjøs var god etterlevelse av kravene til liggeplass. I gamle fjøs kunne derimot forholdene bli bedre, spesielt for kalvene som skal ha tørr og trekkfri oppholdsplass og myk liggeplass med tett og varmeisolerende gulv. I tillegg var det hos enkelte bønder storfe som lå på gamle gummimatter som ikke oppfyller kravene til mykhet.

525

Antall rapporterte dyr rammet av dyretragedier i 2008.

➤ Regionalt prosjekt dyrevelferd

I regi av Mattilsynet i Trøndelag og Møre og Romsdal ble det i 2008 gjennomført en regional tilsynskampanje med fokus på dyrevelferd. Regionen har håndtert en del alvorlige dyretragedier, og arbeidet med å kartlegge årsaker og mulige metoder for å forhindre tragediene er viktig. Mattilsynet arbeider med å finne verktøy eller utvalgs-kriterier som kan brukes for å identifisere besetninger i faresonen. Målet er å komme tidlig inn i slike dyrehold for å avverge unødig lidelse hos dyrene. Endelig rapport kommer sommeren 2009.

16 868

Antall tilsyn med dyrevelferd i 2008.

Den tunge jobben

Det er en vondt å se at dyr blir mishandlet. Dessverre er det noe Mattilsynet opplever flere ganger hvert år. I 2008 har en arbeidsgruppe sett på hvordan dyretragedier best kan forebygges.

Mattilsynet definerer en dyretragedie som en hendelse der flere dyr utsettes for store lidelser og/eller dør, eller en hendelse der dyr må avlives som følge av feil eller manglende stell. Tallene fra 2008 viser en nedgang i antall slike tilfeller sammenliknet med tidligere, men antallet dyr som ble rammet var om lag det samme som i 2007.

Rammer mange

Til sammen ble det er rapportert ti såkalte dyretragedier i 2008. De ti hendelsene omfattet totalt 525 dyr. Av disse var 190 dyr døde og 253 levende, mens 82 dyr ble avlivet.

Å møte de menneskelige skjebnene bak hendelsene er en stor påkjenning for Mattilsynets medarbeidere. En dyrevernsak

➤ Einar Vatle

STILLING: Spesialinspektør

KONTORSTED: Distriktskontoret for Hedmarken, seksjon for «ambulerende» tilsyn

Aktuell fordi han har ledet Mattilsynets arbeidsgruppe for dyreverntagedier i 2008.

rammer ikke bare enkeltmennesker, men også familien rundt bonden, venner, naboer og bygdesamfunnet. Dyretragediene er også belastende for omdømmet til landbruket.

Temaet dyretragedier har vært gjenstand for mye omtale i media i løpet av 2008, blant annet fordi en gårdbruker sto fram offentlig og fortalte sin personlige historie.

For å redusere antallet dyretragedier ble det i 2008 opprettet en egen dyretragediegruppe i Mattilsynet. De innrapporterte hendelsene fra 2008 er de første gruppen har arbeidet med. Alle er svært alvorlige dyrevernsaker.

Nasjonalt arbeid

Einar Vatle fra Distriktskontoret for Hedmarken har ledet Mattilsynets arbeidsgruppe for dyreverntagedier. Gjennom å utrede forhold som kan ha betydning for forebygging skal antallet dyr som lider som følge av feil eller manglende stell reduseres.

Vatle mener det viktigste for å forhindre dyretragedier er å identifisere og følge opp risikodyrehold.

– Men mange forutsetninger må være til stede for å oppnå gode resultater, presiserer han.

Nullvisjon

– Fokus på risikodyrehold og arbeidet med å identifisere disse må ha høy prioritet i Mattilsynet. Og når sakene er avdekket, må de følges opp på en god måte. Det krever at tilsynspersonellet er faglig oppdatert og får muligheter til å utvikle tilsynsfunksjonen, sier Vatle.

Arbeidsgruppen har foreslått en nullvisjon for dyretragedier. Hvordan er det mulig å oppnå en slik visjon?

– Vi har formulert det som en visjon og ikke som et mål. En visjon skal være en felles holdning som hele Mattilsynet kan enes om og arbeide for på alle nivåer, i alle aktuelle sammenhenger. Visjonen bør fungere som en rød tråd for både forskriftsarbeid, målsettinger, prioriteringer, kompetanseutvikling, informasjon, tilsyn og tiltak i årene som kommer, forklarer Vatle.

Rapporten fra arbeidsgruppen ble lagt frem i mars 2009.

I tillegg til opprettelsen av dyretragediegruppen, har fire av Mattilsynets regioner fokusert spesielt på dyrevern og dyrevelferd i sine tilsynskampanjer i løpet av 2008.

Velferd for pelsdyr

Mattilsynet brukte mye tid på dyrevelferd for pelsdyr i 2008. Arbeidet med ny holdforskrift og stor oppmerksomhet fra dyrevernorganisasjoner og media genererte mye arbeid.

Det var utstrakt kontakt med pelsdyrnæringen under arbeidet med den nye forskriften. For å tilegne seg kunnskap gjennomførte Mattilsynet tre studieturer til forskjellige oppdrettere. Målet med den nye forskriften er å gi dyrene best mulig velferd, samtidig som regelverket tar hensyn til de praktiske forholdene i pelsdyrholdet.

Medias interesse for pelsdyr ble for alvor vekket da «Nettverk for dyrs frihet» gjennomførte en aksjon ved en rekke pelsfarme og sendte inn over 100 bekymringsmeldinger. Mattilsynet fulgte opp bekymringsmeldingene med tilsyn ved pelsdyrfarmene.

Inspeksjonene avdekket i relativt liten grad alvorlige forhold, og inspeksjonene ga nyttige erfaringer om hva man vinner ved målrettede tilsyn ut fra bekymringsmeldinger og politianmeldelser. Erfaringene vil bli brukt i forbindelse med en tilsynskampanje rettet mot pelsdyrholdet i 2009.

3.4

Miljøvennlig produksjon

➤ Mattilsynet arbeider for miljøvennlig matproduksjon, blant annet gjennom tilsyn med gjødsel og godkjenning av plantevernmidler. Mineralgjødsel på det norske markedet er ingen trussel for miljøet, etter Mattilsynets vurdering. Risikonivået for miljøaspektet ved bruk av plantevernmidler har stabilisert seg de siste årene.

Foto: Marlen Günther, Bioforsk

➤ Gjødsel ingen trussel for miljøet

Mineralgjødsel på det norske markedet, brukt på riktig måte, er etter Mattilsynets vurdering ingen trussel for miljøet. Dyrkingsmedier kan inneholde avløps slam, som igjen kan inneholde ulike forurensninger, som for eksempel tungmetaller, legemiddelrester og miljøgifter. Risiko knyttet til disse produktene vurderes av Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM), og en vurdering er planlagt ferdigstilt våren 2009.

Produktkategori	2007		2008	
	Utgåtte prod.	Nye reg. prod.	Utgåtte prod.	Nye reg. prod.
Mineralgjødsel	1	33	3	73
Dyrkingsmedier	18	38	22	63
Kalk	3	3	2	1
Organisk gjødsel	3	35	3	14

Tabellen viser en økning i antall nyregistrerte produkter innen gjødsel og jordforbedring i 2008.

➤ Seniorrådgiver Tore Forseth på tilsyn ved et gartneri i Gauldalregionen, som hører til distriktskontoret for Trondheim og Orkdal. Foto: Wenche Skjei Helgesplass, førsteinspektør.

Tar avrenning fra veksthus alvorlig

Mattilsynet mener risikonivået for miljøproblemer ved bruk av plantevernmidler har stabilisert seg fra 2006 til 2008. Likevel viser vannprøver tatt ved norske veksthus ofte funn av plantevernmidler.

Omkring 90 prosent av prøvene tatt de siste to årene inneholder plantevernmidler. Flere av prøvene viser konsentrasjoner som kan gi gifteffekter på vannlevende organismer.

– Dette er overraskende, fordi vi trodde at sprøytemidler brukt i veksthus ble værende i husene. Nå viser det seg altså at mye dreneres ut i naturen, sier Roger Holten, rådgiver i seksjon for nasjonale godkjenninger i region Oslo, Akershus og Østfold.

Del av handlingsplan

Avrenning fra veksthus kan inneholde rester av plantevernmidler og høye konsentrasjoner av næringsstoffer, noe som kan påvirke vannkvalitet, fisk og andre organismer i vassdrag nedstrøms veksthusene. Holten har vært Mattilsynets representant i forbindelse med undersøkelsen, som er gjennomført av Bioforsk på oppdrag fra Mattilsynet. Undersøkelsen er en del av «Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (2004-2008)».

– Flere av plantevernmidlene som ble funnet under arbeidet med undersøkelsen er ikke påvist i norske landbruksbekker tidligere, og det ble påvist høye konsentrasjoner av flere midler, forteller Holten.

– Enda mer interessant er det kanskje at noen av midlene som er funnet i til dels høye konsentrasjoner, er ulovlige til bruk i veksthus, legger han til.

Behov for oppfølging

Holten mener resultatene er bekymringsverdige, men påpeker

➤ Roger Holten

STILLING: Rådgiver, seksjon nasjonale godkjenninger

KONTORSTED: Regionkontoret for Oslo, Akershus og Østfold (på Ås).

Aktuell fordi han er kontaktperson og ansvarlig i Mattilsynet for handlingsplanprosjektet som har undersøkt avrenning fra veksthus.

også at utviklingen i bruk av plantevernmidler generelt ser ut til å ha stabilisert seg de siste åra. Resultatene fra Bioforsks undersøkelse viser imidlertid at det er behov for nærmere oppfølging av utslipp fra norske veksthus. Bioforsk og Mattilsynet vil derfor sammen med Norsk Gartnerforbund vurdere ulike tiltak som kan begrense utslippene.

– Blant annet skal Bioforsk teste ut en del filtermateriale for å rense avrenningsvannet, forteller Holten.

Norsk veksthusnæring omfatter om lag 750 foretak, og et samlet veksthusareal på rundt 2.000 dekar. Normal bruk av gjødselvanning er mellom 500 og 2.000 liter per kvadratmeter per år. Det foreligger ikke opplysninger om samlet forbruk av plantevernmidler i veksthusnæringen.

3.5

God kvalitet samt redelig produksjon og omsetning

➤ Mattilsynet har i 2008 lagt vekt på arbeidet med merking generelt og villedende merking av sukkerinnhold spesielt. Det har også vært gjennomført tilsynskampanjer knyttet til kosttilskudd. Resultatene viser at det er behov for økt fokus på disse områdene. Mattilsynet har også arbeidet med tilsyn med potetkvalitet og fersk fisk.

➤ Merkekrav til ernæringspåstander

Regelverket for merking stiller en rekke krav til opplysninger om sukkerinnhold i et produkt. Påstanden «Uten tilsatt sukker» innebærer at produktet ikke kan inneholde sukkerarter (mono-/disakkarider) eller ingredienser som er brukt for sine søtningsegenskaper. Det vil si at det er søtet med for eksempel honning eller frukt-/bærkonsentrat.

55

Antall næringsdeklarasjoner med feil avdekket under tilsynskampanjen «Villedende merking».

➤ Mattilsynet kontrollerte 117 produkter fra 48 produsenter under den nordiske tilsynskampanjen «Villedende merking» i 2008.

Mye feilmerking av sukkerinnhold

Mattilsynet kontrollerte i 2008 mer enn 100 produkter for merking av sukkerinnhold. Det ble funnet 25 eksempler på villedende påstander om redusert sukkerinnhold, 50 feil i forbindelse med bruk og merking av kunstige søtstoffer og 55 næringsdeklarasjoner med feil.

Inntaket av sukker i befolkningen er for høyt, og mindre sukker i maten er derfor positivt i ernæringsammenheng. Temaet får mye oppmerksomhet, og mange næringsmiddelprodusenter jobber med å redusere sukkerinnholdet i produktene. De bruker også dette aktivt i markedsføringen.

Påstander skal dokumenteres

I 2008 kontrollerte Mattilsynet 117 produkter fra 48 produsenter for å sjekke om merking av produkter som inneholder sukker var villedende og/eller i strid med regelverket. Påstander om at produktene inneholder lite sukker eller at de er uten tilsatt sukker ble også kontrollert.

– Det er klare krav i regelverket når produsentene bruker slike påstander, sier prosjektleder Geir Smolan i Mattilsynet. I tillegg ble merking av næringsdeklarasjon og søtstoffer sjekket med tanke på om dette var oppgitt og merket riktig. Kontrollen omfattet også lesbarheten av merkingen. Produktene ble kontrollert i forhold til både eksisterende regelverk og nytt EU-regelverk som snart blir gjeldende i Norge.

Fant mange feil

Mattilsynet fant ca. 25 eksempler på villedende bruk av påstander om redusert sukkerinnhold. I tillegg ble det funnet 55 næringsdeklarasjoner med feil og ca. 50 feil i forbindelse med bruk og merking av kunstige søtstoffer. Mange virksomheter hadde også for dårlige systemer for å sikre at merkingen blir korrekt. Årsaken kan være mangel på rutiner eller at rutinene ikke fungerer. – Kontrollene avdekket mange feil, men vi registrerte med tilfredshet at de fleste aktørene kom raskt i

➤ Geir Smolan

STILLING: Seniorrådgiver

KONTORSTED: Hovedkontoret, Tilsynsavdelingen, Avdelingsstaben

Aktuell fordi han har vært prosjektleder for den nordiske tilsynskampanjen «Villedende merking» i Norge.

gang med å rette opp merkingen av produktene som var uklare eller feilmerket, sier Geir Smolan.

Utgangspunktet for den nasjonale tilsynskampanjen var et samarbeid mellom myndighetene i de nordiske landene.

Stadig flere produkter i butikkyllene er merket med «sukkerfri», «uten tilsatt sukker» eller «mindre innhold av sukker» – får forbrukere rett informasjon?

– Samtidig med lansering av nye «lavsukker» produkter, oppdager vi at merkingen blir mer «kreativ». Måten å formulere sukkerinnholdet på kan være villedende, og ofte deklarerer ikke innholdet av tilsatt søtningmiddel godt nok, sier prosjektleder Geir Smolan i Mattilsynet.

– I en tid hvor mange forbrukere er opptatt av å velge produkter som inneholder mindre sukker, er det viktig at merkingen gir lettfattelig og tydelig informasjon om hva produktet inneholder, sier han.

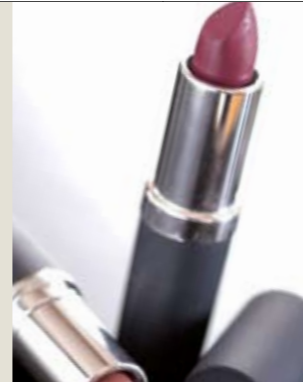

17

Antall innvilga søknader om beriking av mat i 2008.

Salg av reseptfrie legemidler utenom apotek

Salg av visse reseptfrie legemidler utenom apotek ble tillatt i 2003. Mattilsynet har en avtale med Statens legemiddelverk om at Mattilsynet skal føre tilsyn med salg av disse legemidlene parallelt med ordinært tilsyn i butikker. Mattilsynet utførte i løpet av 2008 651 tilsyn i forbindelse med denne ordningen.

Bivirkningsregister for kosmetikk og kroppspleieprodukter

I 2008 ble et register for bivirkning av kosmetiske produkter startet opp. Folkehelseinstituttet drifter registeret og mottar meldinger fra helsepersonell, mens Mattilsynet mottar meldinger direkte fra forbrukere og kosmetikkbransjen. Dette registeret vil gjøre det mulig å få en nasjonal oversikt over helseproblemer knyttet til enkeltprodukter og innholdsstoffer. Siden 2. juni er det registrert 17 meldinger.

Kosttilskudd med helsefarlig innhold

En undersøkelse fra Mattilsynet, Folkehelseinstituttet og Statens legemiddelverk påviste i 2008 ulovlige legemidler og helsefarlige stoffer i 21 av 82 kosttilskuddprodukter. De undersøkte produktene ble markedsført som potensfremmende, oppkvikkende/energigivende og slankende. Produktene ble valgt ut på bakgrunn av markedsføring som lovet stor virkning. Det ble nedlagt omsetningsforbud for alle de ulovlige produktene.

Enkelt å velje sunnare

Styresmaktene i Noreg, Sverige og Danmark er enige om kriteria for «Nøkkelhullet», eit felles nordisk sunnheitsmerke på matvarer. Symbolet skal hjelpe forbrukarane til å gjere sunnare val i butikken.

I februar 2008 presenterte Mattilsynet og Helsedirektoratet ei anbefaling om sunnheitsmerking av mat for Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). Anbefalinga gjekk ut på at Noreg skal samarbeide med Sverige og Danmark om ei felles nordisk sunnheitsmerkeordning. Ordninga skal baserast på «Nøkkelhullet», som blei innført i Sverige alt i 1989.

– Det er mykje som er likt i dei tre landa både når det gjeld meiningar om mat og kosthald, kjøpemønster og interesse for mat. Derfor er det viktig å ha ei felles nordisk merkeordning for sunnare matvarealternativ. Vi trur at nøkkelhølsordninga vil vere ei god hjelp for travle menneske når dei handlar mat, seier seksjonssjef i Mattilsynet, Merethe Steen.

Ho var med på å greie ut ulike alternativ før valet fall på «Nøkkelhullet». Arbeidet starta i 2007.

Enkelt å forstå

Det er Mattilsynet og Helsedirektoratet som har samarbeidd om å førebu sunnheitsmerking av mat i Noreg. Etter å ha vurdert fleire alternativ fall valet på «Nøkkelhullet», mellom anna fordi symbolet er enkelt å forstå for alle grupper i befolkninga.

– Merket krev minimal bakgrunnskunnskap om ernæring og er råd å forstå også for dei som ikkje snakkar norsk, forklarar Steen.

Målet er at symbolet skal gjere det lettare for folk å velje sunnare alternativ når dei handlar. Ut frå eit sett kriterium

Merethe Steen
STILLING: Seksjonssjef for brukaromsyn
KONTORSTAD: Hovudkontoret, Oslo

Aktuell fordi ho har vore sentral i arbeidet med å førebu sunnheitsmerking av mat i Noreg.

som styresmaktene i Noreg, Sverige og Danmark har fastsett i fellesskap, blir «Nøkkelhullet» sett på matvarepakningen for å tydeleggjere kva som er det sunnaste alternativet innanfor ei matvaregruppe. Det er berre matvarer som inngår i eit sunt kosthald, som kan få nøkkelhølsmerket. Merkinga stiller krav til minimumsinnhald av fiber og maksimumsinnhald av feitt, salt og sukker.

Bruken skal kontrollerast

I Noreg har Helsedirektoratet og Mattilsynet saman ansvar for merkeordninga. Mattilsynet skal føre tilsyn for å kontrollere at reglane for bruk av merket blir følgde.

– Det er frivillig å bruke «Nøkkelhullet», og det er produsentane som har ansvar for å følgje reglane som styresmaktene har bestemt. Nøkkelhølsmerkte matvarer skal ha næringsdeklarasjon, slik at forbrukarane kan sjekke innhaldet av dei viktigaste næringsstoffa i produktet, seier Steen.

Nøkkelhølsordninga vil vere ei god hjelp for travle menneske når dei handlar mat.

Danmark, Sverige og Noreg notifiserte nøkkelhølsmerkeordninga til EU i oktober 2008. EU eller medlemslanda må komme med eventuelle kommentarar seinast i april 2009. Nøkkelhølsordninga blir derfor tidlegast innført frå mai 2009. Planane for lanseringa av ordninga blir lagde i samarbeid med Helsedirektoratet, Danmark og Sverige, og styresmaktene legg vekt på god dialog med matvarebransjen og forbrukarorganisasjonane.

➤ Les meir om «Nøkkelhullet» på matportalen.no/nokkelhullet

Beriking av mat

Beriking av mat og drikke betyr å tilsetje vitamin, mineral og aminosyrer under produksjonen. Dette er ikkje lovleg med mindre Mattilsynet har gitt løyve til det.

Talet på søknader om beriking har auka frå 2006 til 2008. Mattilsynet har i 2008 handsama 25 søknader. Av desse vart 17 innvilga. Søknadane vurderast ut frå faste kriterium som skal sikre at befolkninga ikkje påførest skader som følgje av for mykje vitamin, mineral eller aminosyrer i maten.

Mattilsynet har i 2008 gjort klart for at EU si forordning om beriking kan bli tatt inn i norsk regelverk, men ventar på at forordninga vert ein del av EØS-avtalen. Mattilsynet har i 2008 og delteke aktivt i EU-kommisjonen med å utarbeide reglar som sett maksimumsgrenser for innhald av vitamin og mineral i matvarer og kosttilskot. Etter kvart vil Noreg få felles regelverk med EU på dette området.

➤ Les meir på mattilsynet.no/mat

3.6

Verdiskapning på matområdet

Trygg mat, friske planter, fisk og dyr, samt god dyrevelferd er grunnlaget for verdiskapning og markedsandeler. Mattilsynet bidrar særlig til verdiskapning med tilrettelegging på tre områder: Norsk eksportnæring, småskala matproduksjon og norske produsenters mulighet for å markedsføre produktene sine under beskyttede betegnelser.

Tilsyn med småskala matproduksjon

Møtet med Mattilsynet kan oppleves svært ulikt for en liten virksomhet med tradisjonell matproduksjon og en større virksomhet som driver i stor skala. For å bidra til verdiskapning for små virksomheter, og samtidig sikre trygg mat, fører derfor Mattilsynet et forenklet tilsyn med småskalabedrifter. I 2008 ble det lagt spesielt vekt på melkevirksomheter, og det ble gjennomført tilsyn med 53 prosent av virksomhetene i løpet av året. Fokus for tilsynet var virksomhetenes internkontroll og kritiske punkter i produksjonsprosessen for å sikre trygg mat.

53 %

Andel småskalavirksomheter det ble ført tilsyn med i 2008.

Fremdeles på russernes fat

Mattilsynet jobber for at trygge norske varer skal ha mest mulig åpen markedsadgang over hele verden. Norge er verdens nest største fiskeeksportør, bare slått av Kina. I 2008 passerte eksportverdien av norsk sjømat 39 milliarder kroner. Russland er nå Norges nest viktigste og snart største enkeltmarked. Det er ingen selvfølge.

I 2006 stanset Russland importen av norsk oppdrettslaks. I 2007 varslet russerne importrestriksjoner på pelagisk fisk. Begge hendelsene var alvorlige for Norge. Mattilsynet har hele tiden hatt tett dialog med russiske veterinærmyndigheter for å finne løsninger for å sikre trygg norsk fisk best og mest mulig åpen markedsadgang i Russland.

Samarbeidsavtale

Som et ledd i dette arbeidet, ble det i 2007 opprettet en norsk-russiske arbeidsgruppe. Gjennom arbeidet i gruppen er det gjennomført flere runder med fellesinspeksjoner av norske fiskerivirksomheter som eksporterer, eller som ønsker å eksportere til Russland. Og etter to års forhandlinger kom man i 2008 til enighet om innholdet i en samarbeidsavtale mellom Norge og Russland. Avtalen ble undertegnet av direktørene for Mattilsynet og den russiske veterinærtjenesten i januar 2009.

Fremdeles er det ikke fritt hvem som kan eksportere oppdrettsfisk, men det er ikke innført restriksjoner på eksporten av pelagisk fisk. Verdien på eksporten til Russland har samtidig nådd nye høyder.

Store verdier, mye arbeid

I 2008 ble Russland Norges nest største enkeltmarked for fisk. Eksportverdien var til sammen på vel fire milliarder kroner, bare noen få hundretusener kroner bak Frankrike. Sagt på en annen måte, utgjør dette om lag 2,7 millioner sjømatmåltider med norsk fisk hver dag bare i Russland.

Mattilsynet har hevet kvaliteten på eksportattestene for sjø-

mat betydelig i perioden 2006 til 2008. Etaten utstedte over 35.000 slike eksportdokumenter i 2008, noe som utgjør en økning på mer enn 20 prosent i forhold til året før.

Mattilsynet behandlet i 2008 mer enn 100 eksportsaker som innebar kontakt med andre land. De fleste sakene var knyttet til varer som sto fast, men det inkluderte også forhandlinger om eksportdokumenter og bistand til andre land som ønsket å vite mer om eksport av norsk fisk. I forbindelse med markedsadgang var Russland det landet som krevde mest tid og ressurser.

Merkeordningen Beskyttede betegnelser

Den offentlige merkeordningen Beskyttede betegnelser åpner for beskyttelse av betegnelser på næringsmidler som har en bestemt geografisk opprinnelse eller et tradisjonelt særpreg. Ved utgangen av 2008 var 15 slike betegnelser godkjent av Mattilsynet. Formålet med merkeordningen er å sikre redelig omsetning av disse produktene og bidra til næringsutvikling og verdiskapning i norsk matproduksjon. Mattilsynet forvalter ordningen i samarbeid med KSL Matmerk og fører tilsyn med ordningen.

Les mer på beskyttedebetegnelser.no

Veterinær og førsteinspektør Toril Moan ved distriktskontoret for Hitra og Frøya teller lakselus under et ordinært tilsyn ved et oppdrettsanlegg sør på Hitra.
Foto: Steinar Johnsen, distriktssjef.

Økonomi, ressurser og tidsbruk

Mattilsynet hadde i 2008 en total budsjetttramme på 1.088 millioner kroner. Avviket mellom budsjett og regnskap var relativt lite. Det viser at Mattilsynet har hatt god kontroll over økonomien.

Det har vært en reell reduksjon i budsjettene til Mattilsynet siden 2006 på ca. 4 prosent. Dette kan dels forklares med at den særskilte omstillingsstøtten er redusert fra 35 mill. kroner til 15 mill. kroner. I tillegg er budsjettet redusert med 32 mill. kroner som følge av særskilte effektiviseringskrav. Disse reduksjonene er delvis blitt oppveid av budsjettøkninger på 10 mill. kroner knyttet til særskilte satsinger.

Brukerfinansiering

Mattilsynet krever inn gebyrer og avgifter i tråd med forutsetningene i statsbudsjettet. Inntektene går til statskassen, og blir ikke benyttet av Mattilsynet direkte. Det er imidlertid lagt til grunn at det over tid skal være en rimelig grad av samsvar mellom ressursbruk i Mattilsynet og størrelsen på de gebyrene og avgiftene som kreves inn. Det er også satt krav om at den totale summen Mattilsynet krever inn i form av gebyr og avgifter ikke skal overstige 80 prosent av etatens totale utgifter. I 2008 var andelen på om lag 65 prosent.

Medarbeidernes tidsbruk

Mattilsynet har siden 2006 hatt et system for tidsregistrering. Medarbeidernes tidsbruk er en av de viktigste parametrene for

å forstå ressursbruken i etaten, og for å kartlegge om arbeidet som gjøres er i tråd med ønskede prioriteringer. Registreringsandelen har økt gradvis siden systemet ble innført, og var i 2008 på 97 prosent. Mattilsynet bruker 70 prosent av tiden til kjerneoppgaver, mens om lag 30 prosent av tiden er registrert i kategorien «Virksomhetsstyring og internadministrasjon». Denne kategorien inneholder en rekke aktivitetstyper, blant annet internadministrasjon som i 2008 utgjorde 17 prosent av den samlede tidsbruken. Mattilsynet har gjennom effektiviseringstiltak redusert tidsbruken til virksomhetsstyring og internadministrasjon i løpet av de siste tre årene. Dette, sammen med at en rekke godkjenningsordninger ble avvirket i 2007, har frigjort tid til utøvende tilsyn. I 2008 ble over 50 prosent av tiden brukt på tilsyn, mens tilsvarende tall for 2006 var vel 40 prosent.

Tidsbruk fordelt på tilsynsområder

Når man ser på tidsbruk opp mot områder Mattilsynet fører tilsyn med, ser man at over halvparten av tiden blir brukt på de to områdene tilsyn med næringsmidler og kjøttkontroll. Mellom 2006 og 2008 har det vært en økning i distriktskontorenes ressursbruk på områdene fiskehelse, sjømat, dyrevvern,

▼ Mattilsynets utgiftsposter på kap. 1115 i statsbudsjettet (1000 kr)

Post	Budsjett	Regnskap	Avvik
Post 01 Driftsutgifter	1 088 774	1 080 620	8 154
Post 22 Reguleringspremie pensjonskasser	7 750	4 220	3 530
Post 23 Særskilte prosjekter – e-sporing	3 000	3 585	-585
Post 70 Veterinær beredskap	10 500	10 791	-291
Post 71 Tilskudd til erstatninger	3 783	2 629	1 154
Sum	1 176 506	1 173 126	3 380

▼ Mattilsynets inntektsposter på kap. 4115 i statsbudsjettet (1000 kr)

Post	Budsjett	Regnskap	Avvik
Post 01 Gebyr m.m.	115 631	105 204	-10 427
Post 02 Driftsinntekter og refusjoner m.v.	7 066	12 592	5 526
Post 15 Refusjoner, arbeidsmarkedstiltak	0	305	305
Post 16 Refusjon, fødselspenger/adopsjonspenger	0	13 684	13 684
Post 18 Refusjon, sykepenger	0	16 733	16 773
Sum	122 697	148 558	25 861

▼ Mattilsynets inntektsposter på kap. 5576 i statsbudsjettet (1000 kr)

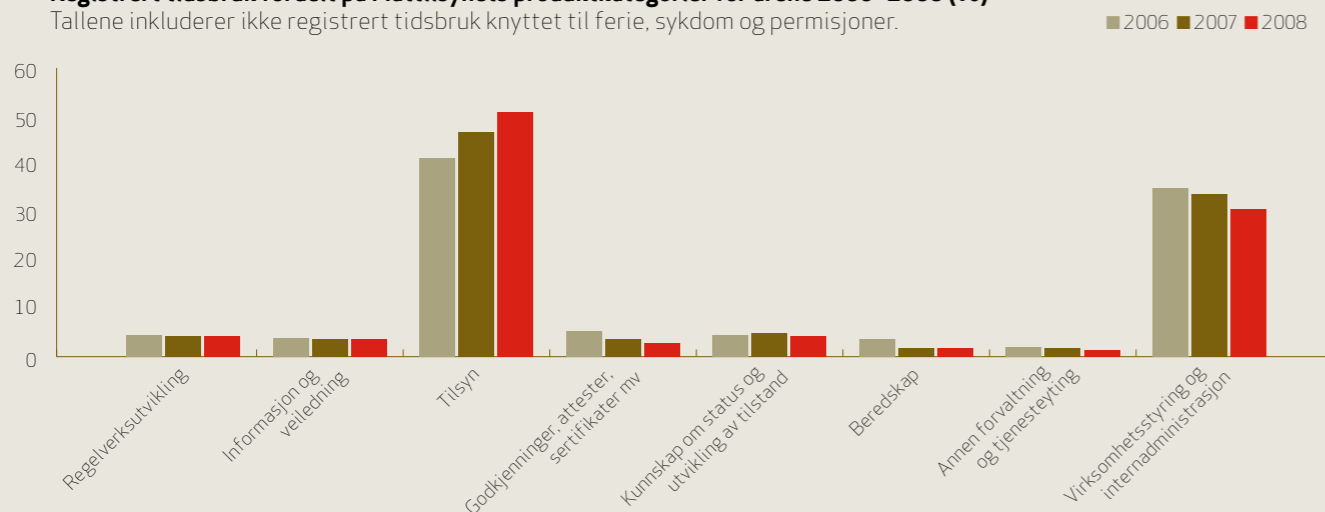
Post	Budsjett	Regnskap	Avvik
Post 70 Avgifter i matforvaltningen	588 838	629 088	40 250
Post 72 Miljøavgift, plantevernmidler	65 000	71 521	6 521
Sum	653 838	700 609	46 771

næringsmidler og drikkevann. Det har også vært en økning i ressursbruken til tilsyn med slakterier og nedskjæringsvirksomheter, mens det har vært en nedgang i ressursbruken til kjøttkontroll. Det har i perioden også vært en nedgang i res-

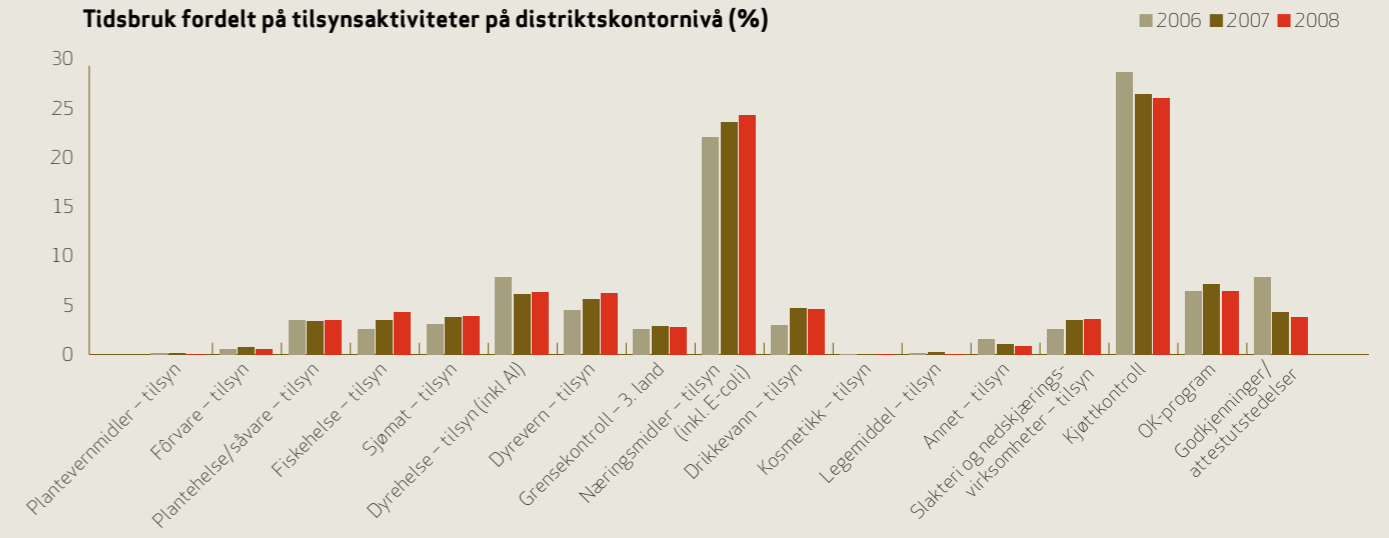
surbruken på områdene godkjenninger/attestutstedelser, dyrehelse og annet tilsyn. For de andre områdene har det vært en tilnærmet uendret ressursbruk. Denne utviklingen samsvarer godt med de prioriteringene som er gjort i perioden.

Registrert tidsbruk fordelt på Mattilsynets produktkategorier for årene 2006–2008 (%)

Tallene inkluderer ikke registrert tidsbruk knyttet til ferie, sykdom og permisjoner.

Tidsbruk fordelt på tilsynsaktiviteter på distriktskontornivå (%)

Regelverksutvikling

Mattilsynet arbeider kontinuerlig med utvikling av eksisterende og nytt regelverk. Målet er at det skal være hensiktsmessig og brukervennlig. Store deler av regelverket bygger på rettsakter som Norge er bundet av gjennom EØS-avtalen.

For å forenkle og harmonisere forskriftsverket etablerte Mattilsynet i 2008 et forprosjekt for regelverksrydding. Ved å kartlegge og gjennomgå regelverket, skal Mattilsynet se på hva som fungerer og hva som ikke fungerer, samt identifisere muligheter for forenklinger. Prosjektet fortsetter i 2009.

Forenkling av regelverk skjer også i EU-regi. Eksempler på dette er hygiene-, fôr-, biprodukt- og kontrollforordningen. Matinformasjonsforordningen og tilsetningsstoffforordningen er under utarbeidelse. Mattilsynets har i 2008 arbeidet med regelverket på en rekke viktige områder. Her er noen:

Hygiene og kontroll

I 2008 ble et nytt, omfattende regelverk om næringsmiddelhygiene fastsatt. Den såkalte «Hygienepakken» gjelder for alle virksomheter som produserer mat i hele næringskjeden. Det nye regelverket stiller enklere og tydeligere krav til virksomhetene, samtidig som mulighetene for fleksible løsninger økes. Forskriftene ble fastsatt av matdepartementene i desember 2008, men regelverket er ennå ikke trådt i kraft.

Landdyrhelse

Prosjektgruppen som har gått gjennom regelverk og forvaltning knyttet til landdyrhelse har anbefalt en rekke oppfølgende tiltak både med hensyn til endring av regelverk om rapportering av dyresykdommer, kategorisering og regulering av smittehygiene på gårdsnivå, samt systemene for rapportering og kontroll. Tiltakene speiler i stor grad aktiviteten som pågår i EU, og bidrar til at norske representanter kan delta aktivt i dialogen i EU.

Fiskehelse

Forskrifter som gjennomfører fiskehelsedirektivet i norsk rett ble fastsatt sommeren 2008. I den forbindelse er nasjonalt regelverk på området gjennomgått og revidert. Innenfor de rammene fiskehelsedirektivet gir, er strengere nasjonale bestemmelser beholdt der dette har vært viktig for å opprettholde god helsestatus i akvakulturnæringen.

Fiskevelferd

Det er økende fokus på fiskevelferd internasjonalt, og interna-

sjonalt arbeid har høy prioritet i Mattilsynet. Ny kunnskap blir innhentet i forkant av all utvikling av regelverket. Mattilsynet mottok i 2008 to rapporter fra Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet som skal danne grunnlag for nye bestemmelser om velferd for tinfotkreps. Revideringene i velferdsregelverket for fisk, som trådte i kraft i 2008, bygget også på rapporter fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet og Havforskningsinstituttet.

Økologisk produksjon

EU arbeidet i 2008 fram nye implementeringsregler for økologisk produksjon som skal gjelde fra 2009. Det har vært jobbet med nytt regelverk for økologisk akvakultur, og Norge har bidratt aktivt for å påvirke det nye regelverket, som forventes å bli vedtatt i 2009.

Ernæring

Nytt EU-regelverk om ernærings- og helsepåstander og beriking har vært på høring, men det har vært betydelige forsinkelser i forbindelse med implementering av regelverket i EØS-avtalen. Norge har aktivt engasjert seg i EUs diskusjoner rundt utdypende bestemmelser om ernæringsprofiler, godkjenning av helsepåstander og maksimumsgrenser for tilsetning av vitaminer og mineraler.

Kvalitetsregelverk

Departementene ga i 2008 tilbakemelding om at de gir sin tilslutning til Mattilsynets foreslåtte strategi som går ut på å beholde generell kvalitetsbestemmelse.

➤ Egne nettsider om regelverksutvikling

Mattilsynet har utviklet nettsider med informasjon om alt regelverksarbeid som er i gang. Her kan interessenter og brukere finne informasjon om hva som er under utvikling og hvor i prosessen sakene står. Det er også mulig å komme raskt og effektivt i kontakt med Mattilsynet for å få ytterligere informasjon, eller for å komme med innspill.

➤ [Les mer på mattilsynet.no/regelverksutvikling](http://mattilsynet.no/regelverksutvikling)

Mattilsynets internasjonale arbeid

Det internasjonale engasjementet til Mattilsynet er grunnleggende for å nå målsettingene i den norske matpolitikken. Deltakelse i internasjonal kunnskaps- og regelverksutvikling gir økt kompetanse og målbærer norske synspunkter og interesser i relevante fora.

Regelverket på matområdet er i stor grad samordnet over landegrensene, og kravene på matområdet blir i derfor utformet i samsvar med internasjonal utvikling. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom EØS-avtalen og avtaler knyttet til WTO. Aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid er nødvendig for å medvirke til utvikling av standarder og regelverk i tråd med norske synspunkt, samt for å ta del i utveksling og utvikling av kunnskap på Mattilsynets forvaltningsområde.

Store deler av norsk regelverk på matområdet er EØS-basert. En stor del av Mattilsynets virksomhet er derfor knyttet til oppfølging av EØS-avtalen. Codex, IPPC og OIE legger imidlertid også viktige premisser for regelverksutviklingen, så det viktig å delta i disse foraene i tillegg.

I forkant av disse møtene ble det gjennomført møter med deltakere fra departementer, næring og forbrukerorganisasjoner i Norge.

Utvikling av regelverk i tråd med norske interesser

I 2008 ble det arrangert ukentlige EØS-koordineringsmøter mellom Mattilsynet og de berørte departementene. Møtene har utviklet seg fra hovedsakelig å ha fokus på forberedelse og avrapportering fra møter i faste komiteer i EU, til nå å ha hovedfokus på forberedelse, koordinering og utvikling av posisjoner og strategier i forbindelse med norsk deltakelse i EU-kommisjonens arbeidsgrupper.

Mattilsynet arrangerte i juni 2008 et møte med næringen for å informere om hvilke tiltak som er iverksatt for å involvere dem i regelverksutviklingen. Mattilsynet har blant annet laget en ny tjeneste på mattilsynet.no der interesserte kan følge med på regelverk under utvikling. Kontakt med næring og interessenter i tidlig fase er under utvikling.

Implementering av rettsakter

Mattilsynet har alle forskrifter som implementerer rettsakter til høring før de inngår i EØS-avtalen. Dette gjør at næringen i større grad blir hørt på et tidspunkt hvor det fremdeles er mulig å påvirke.

Internettbaserte konsultasjoner

EU holder i økende grad åpne internettbaserte konsultasjoner der prinsippene og lovgivningen på større fagområder tas opp til vurdering. Innen dyrevelferd har Mattilsynet svart på en internettbasert konsultasjon.

Nordisk samarbeid på matområdet

Mattilsynet deltar aktivt i det nordiske samarbeidet på matområdet under Nordisk ministerråd gjennom Embedsmandskomiteen for Fiskeri og havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (EK-FJLS). Viktige prosjekter i 2008 har blant annet vært innen kosttilskudd, beriking, sportsprodukter og symbolmerking.

➤ Internasjonale fora

- OIE (World Organisation for Animal Health): En verdensomspennende organisasjon for myndighetssamarbeid innen dyrehelse.
- IPPC (International Plant Protection Convention): Internasjonal organisasjon som arbeider for å hindre spredning av plantesykdommer og skadegjørere på planter.
- EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization): Organisasjon for europeisk myndighetssamarbeid innen plantehelse.
- Europarådet: En internasjonal organisasjon med 47 medlemsstater i og omkring Europa. Organisasjonen arbeider hovedsakelig med å fremme demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsutvikling i medlemslandene.
- Codex Alimentarius: Et regelverk for matvarer som skal beskytte forbrukernes helse og garantere redelighet i internasjonal handel.
- EK-FJLS: «Embedsmandskomiteen for Fiskeri og havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug» under Nordisk Ministerråd.

➤ [Les mer på mattilsynet.no/regelverksutvikling](http://mattilsynet.no/regelverksutvikling)

Kommunikasjon og informasjon

Kommunikasjon er eit viktig verkemiddel for at Mattilsynet skal nå måla sine. Etaten får mykje merksemd frå viktige brukargrupper, frå media og frå forbrukarar generelt. I tillegg til å svare på mange spørsmål frå publikum og journalistar, arbeider Mattilsynet målbevisst for at kommunikasjon skal bli eit strategisk verkemiddel.

Mattilsynet er ein beredskapsorganisasjon, og risiko- og krisekommunikasjon er viktige område for kommunikasjonsverksemda til Mattilsynet.

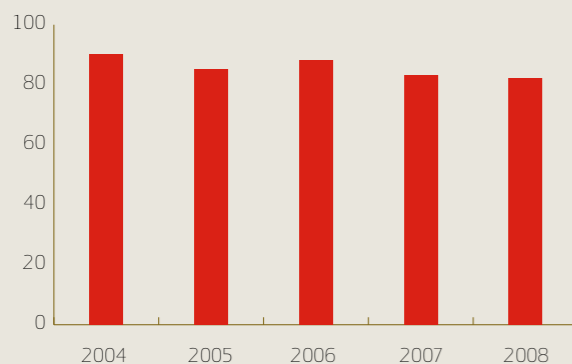
Synlegheit og omdømme

Mattilsynet har også i 2008 prega nyheitsbiletet, sjølv om talet på medieoppslag sank frå 30 000 i 2006 til 18 000 i 2007 og i underkant av 15 000 i 2008. I lys av den enorme mediemerke- semda rundt E.coli-saken og frykta for fugleinfluensa i 2006, er denne utviklinga forventa. Fisk, fiskehelse og fiskeeksport var dei tema som vekte størst merksemd i media i 2008.

Diagrammet nedanfor viser kor mange presseklipp som omtaler Mattilsynet i perioden 2004–2008.

Pressa følgjer Mattilsynet nøye. Mattilsynets seksjon for dokumentasjon registrerte 4882 spørsmål om innsyn i 2008 (eitt spørsmål kan gjelde fleire forskjellige saker).

Tillit til Mattilsynet 2004–2008 (%)

Diagrammet viser kor stor del av befolkninga som har tillit til informasjon frå Mattilsynet i ein situasjon der ein er i tvil om ein bestemt type mat er helsefarleg eller ikkje (MMI Synovates Trygg Mat-undersøking i perioden 2004–2008).

Trygg Mat

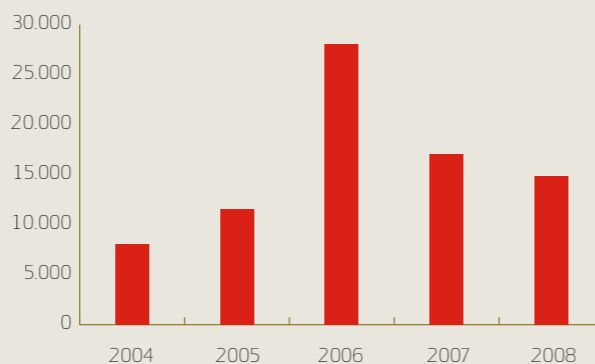
MMI Synovates årlege Trygg Mat-undersøking for 2008 viste at folk framleis har høg tillit til Mattilsynet. Heile 86 prosent av dei spurde sa at dei har svært stor tillit til Mattilsynet som avsendar av informasjon om mattryggleik. Sjølv om det er to prosent lågare enn ved den same målinga i 2007, var Mattilsynet framleis den verksemda som kom best ut i undersøkinga.

Mattilsynet på nett

Mattilsynet.no hadde om lag 750 000 besøk i 2008. Det gav eit månadsnitt på vel 62 000. Det var ein oppgang på rundt 11 000 per måned samanlikna med året før.

Matportalen.no hadde i snitt om lag 53 000 besøk per måned i 2008, mens Matvaretabellen trekte meir enn 15 000 besøk i månaden. Til saman dreidde det seg altså om nesten 70 000 besøk per måned. Det nedlastbare programmet Mat på Data hadde rundt 19 000 nedlastingar i 2008.

Antall presseklipp 2004–2008

Diagrammet viser kor mange presseklipp som omtalar Mattilsynet i perioden 2004–2008. E. coli -saka førte til ekstra stor merksemd frå media i 2006.

Kontakt med viktige brukargrupper

Mattilsynets kontaktutval er eit dialogforum mellom toppleiinga i Mattilsynet og dei viktigaste interessentgruppene på forvaltningsområdet vårt. Kontaktutvalet har 20 faste medlemmer og har møte med toppleiinga to gonger i året. I tillegg blir det halde kontaktmøte med viktige interessentgrupper. Det blir òg lagt stor vekt på løpande dialog med bransjar og andre interessentar i regelverksutviklinga. Ved akutte hendingar legg Mattilsynet vekt på å involvere dei aktuelle bransjane.

Foto: Kjell Jensen, DK Nordmøre.

Beredskap i Mattilsynet

Mattilsynet har ståande beredskap og set stab ved ekstraordinære hendingar. Mattilsynet skal ikkje berre ha beredskap på eigne ansvarsområde, det skal òg bidra til beredskapen til andre fagetatar som deltakar og rådgivar.

For å vere førebudd på alvorlege hendingar skal alle kontora i organisasjonen til Mattilsynet gjennomføre minst éi øving kvart år. I 2008 blei det gjennomført om lag 40 beredskapsøvingar. I tillegg blei det halde éi øving på nasjonalt nivå. Den nordisk-baltiske øvinga «Hot air» dreidde seg om dyresjukdommen blåtunge og blei gjennomført i mai. Etter øvinga har Mattilsynet følgd opp forbetningspunkt som kom fram under evalueringa. Det gjekk mellom anna på nasjonal leiing og kommunikasjon og tempo i regelverkarbeidet. Øvinga bidrog til at Mattilsynet var godt førebudd då det blei konstatert blåtunge i Noreg for første gong i februar 2009.

Hendingar i 2008

Mattilsynet sette stab i samband med tre hendingar i 2008: Region Oslo, Akershus og Østfold sette stab då planteskadegjeraren minér-

fluge blei funnen på plantar som var distribuerte til heile landet. Den same regionen sette stab ved mistanke om klassisk svinepest, mens region Hedmark og Oppland sette stab då det blei konstatert funn av salmonellose i alfalfaspirer.

Mattilsynet handterte fleire andre store hendingar i 2008 òg, men dei blei løyste på ordinær måte i linja.

Vaktordning og samarbeid

For at organisasjonen alltid skal vere førebudd på hendingar, er Mattilsynet organisert med ei beredskapsvakt. Beredskapsarbeidet blir òg koordinert med tilgrensande etatar og verksemdar både nasjonalt, regionalt og lokalt.

Personal og organisasjon

Mattilsynet har ca. 1300 medarbeidere spredt over hele landet. I 2008 er det blant annet gjennomført en temperaturmåling av trivsel og arbeidsmiljø blant alle ansatte og lederutvikling for alle ledere.

Bemanning

Mattilsynet er organisert i hovedkontor, åtte regionkontor og 54 distriktskontor. Utviklingen fra 2007 til 2008 viser en liten økning i antall årsverk på distriktsnivå, og en liten nedgang på regionnivå. Hovedkontorets bemanning var uendret. Tallene inkluderer medarbeidere i lønnet omsorgspermisjon.

Sykefravær

Mattilsynet hadde samlet en økning i sykefraværet fra 5,7 prosent i 2007 til 6,0 prosent i 2008. Dette er en utvikling som følges, og det vil i 2009 bli gjennomført analyser i alle enheter for om mulig å identifisere årsaker til denne økningen.

Personalpolitikk

I 2008 ble det etablert et dokument for lønnspolitikk og lønnsfastsettelse, i henhold til Hovedtariffavtalen. Mattilsynet gjennomførte også et pilotprosjekt for lønnsamtaler, hvor forventningsnivået mellom leder og medarbeider avklares i forkant av lønnsforhandlingene, og presenterte en forsøksordning med alternative forhandlingsmåter.

Lederutvikling

Mattilsynet gjennomførte i tidsrommet oktober til desember 2008 åtte tverrgående ledersamlinger for alle ledere i etaten. Dette var et viktig bidrag til utvikling av helhetsfølelse og samhandling. Hovedtemaene var «bevisst ledelse» med spesiell fokus på kommunikasjon og strategiarbeid.

Kompetanseutvikling

Mattilsynet prioriterte i 2008 kompetanseutvikling i forbindelse

med Mattilsynets TilsynsSystem (MATS), hospitering, kjøttkontroll, grensekontroll og introduksjonsprogram for nyansatte.

Livsfasepolitikk

Det ble i 2008 etablert en livsfasepolitikk som tar utgangspunkt i tre ulike faser i livet:

- Forsørgerfasen (ansvar for barn/foreldre)
- Seniorfasen (medarbeidere over 55 år)
- Andre livssituasjoner eller perioder der medarbeidere har behov for ekstra støtte eller tilrettelegging i arbeidssituasjonen

Organisasjonskultur

Det er laget et dokument som oppsummerer holdninger, verdier og aktiviteter som skal være en del av Mattilsynets organisasjonskultur. Fusjonspartene som gikk inn i Mattilsynet hadde alle sin særegne organisasjonskultur. Et viktig arbeid har siden opprettelsen av Mattilsynet derfor vært å skape en felles og enhetlig kultur med tanke på til hvordan man velger å organisere arbeidet, arbeidsmiljø, omgangsform og arbeidsmetodikk. Sentralt i organisasjonskulturen står Mattilsynets verdier: Åpen, raus, engasjert og redelig.

Temperaturmåling på interne arbeidsforhold

Høsten 2008 ble det gjennomført en anonym måling av trivsel og arbeidsmiljø i etaten. Over 80 prosent av medarbeiderne (1.047 personer) svarte på undersøkelsen. Resultatene viser at medarbeiderne jevnt over er tilfredse og har et godt arbeidsmiljø. Arbeidsmiljøet og lederens rolle er de områdene medarbeiderne var mest fornøyd med i undersøkelsen.

Utvikling antall årsverk 2005–2008

	Utgang 2005	Utgang 2006	Utgang 2007	Utgang 2008
Distriktskontorer	940	986	920	929
Regionkontorer	108	121	139	134
Nasjonalt nivå	284	290	259	259
Sum	1332	1397	1318	1322

Foto: Tanja Søylund, DK Midt-Rogaland

ESA-inspeksjoner av Mattilsynet

EFTA Surveillance Authority (ESA) gjennomførte to inspeksjoner av Mattilsynet i 2008. Den ene tok for seg beredskapsplaner for dyresykdommen blåttunge. Den andre dreide seg om merkebestemmelser for dyr og kjøtt.

Avvikene som ble avdekket under inspeksjonen av blåttungeberedskapen er stort sett lukket. Etter inspeksjonen av merkebestemmelser for dyr og kjøtt er en del tiltak satt i gang, mens Mattilsynet vil arbeide videre med andre.

Mattilsynet arbeider fortløpende med utvikling av etablerte rutiner for planlegging, gjennomføring og oppfølging av ESA-inspeksjonene. Etaten fokuserer spesielt på rutiner for kvalitetssikring av avviksbehandling og korrigerende tiltak.

Alle inspeksjonsrapporter er tilgjengelige på EFTAs nettsider www.eftasurv.int

Etatsrevisjon – et forbedringsverktøy

Etatsrevisjoner er et forbedringsverktøy, og skal fungere som Mattilsynets egen, sentrale internrevisjon. Tre etatsrevisjoner fra 2007 ble offentliggjort i 2008. I tillegg ble det gjennomførte to nye etatsrevisjoner.

Den ene etatsrevisjonen var på det administrative området, nærmere bestemt innen regnskapskvalitet. Enhetene som ble revidert var en stab og tre seksjoner ved hovedkontoret, to regionkontor og to distriktskontor. Revisjonen vil bli rapportert i 2009.

Den andre etatsrevisjonen var mindre omfattende, og blir derfor

kalt en evaluering. Mattilsynet evaluerte funnet av planteskadegjøreren minérflue i 2007 og 2008. Rapporten fra revisjonen ble ferdigstilt i 2008.

I tillegg ble det initiert en etatsrevisjon som omhandlet myndighetsutøvelse og rettsikkerhet, men denne er blitt utsatt til 2009.

Alle enheter i Mattilsynet har fått mulighet til å komme med innspill til områder som kan egne seg for etatsrevisjoner i 2009.